

Dashboard Vlaamse Veerkracht

Meetmoment december 2023

Dashboard Vlaamse Veerkracht

De Vlaamse overheid wil het herstel na de COVID-19-pandemie en de crisisbestendigheid van Vlaanderen nauwgezet opvolgen. Ze doet dit aan de hand van kernindicatoren die de context weergeven waarbinnen de projecten van het relanceplan Vlaamse Veerkracht hun voortgang realiseren, en de impact die ze direct of indirect kunnen hebben op duurzame, inclusieve en gezonde groei.

Dit document geeft de stand van de indicatoren op het meetmoment van december 2023. Het dashboard is in de eerste plaats een [online dashboard](#). Dat is altijd de meest recente versie.

 <p>Macro-economische en budgettaire context</p>	 <p>Duurzame groei</p>
 <p>Inclusieve groei</p>	 <p>Gezonde groei</p>

Met het relanceplan [Vlaamse Veerkracht](#) investeert de Vlaamse Regering in het herstel van de pandemie, maar ook in de toekomstige veerkracht bij nieuwe crisissen. Ze monitort de relance aan de hand van een aantal kernindicatoren. In lijn met de voortgangsrapportage geeft de set van kernindicatoren de context weer waarbinnen de projecten van het relanceplan hun voortgang moeten realiseren, met aandacht voor duurzame, inclusieve en gezonde groei.

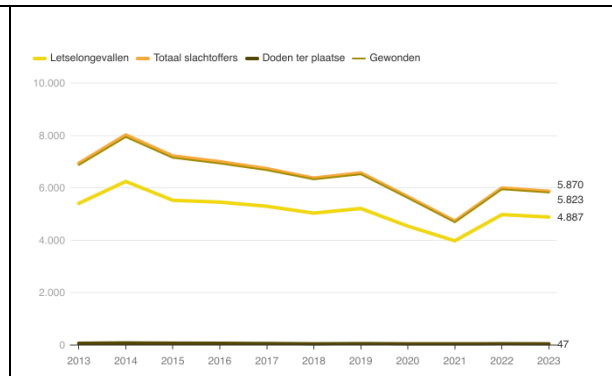
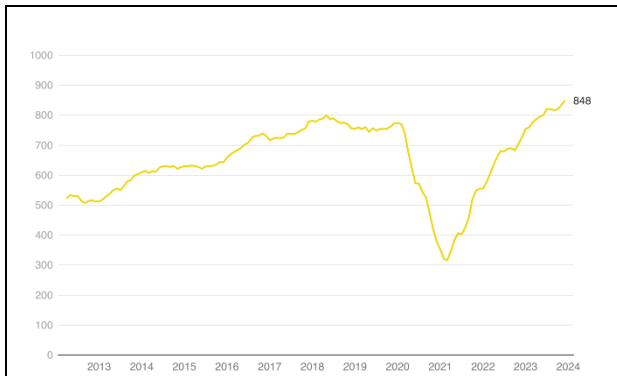
Deze indicatoren zijn onder te verdelen in twee groepen. Een eerste set beschrijft de macro-economische en budgettaire context waarin de uitvoering van het plan Vlaamse Veerkracht zich ontrolt. Een tweede set zijn indicatoren waar het relanceplan een directe of indirecte impact op beoogt. Die tweede set is opgedeeld in de vermelde drie groeipolen: duurzame, inclusieve en gezonde groei. Samen geven de indicatoren een beeld van de evolutie van de economische en maatschappelijke situatie in Vlaanderen.

Macro-economische en budgettaire context

<p>Reële economische groei</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reële economische groei van 1,4% in 2023 • Groei verwacht van 1,7% in 2024 	<p>Import en export in Vlaanderen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Import daalt verder in het derde kwartaal van 2023 naar 98,3 miljard euro • Export daalt verder in het derde kwartaal van 2023 naar 104,1 miljard euro
<p>Ondernemers- en consumentenvertrouwen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sinds juli 2021 daalt het ondernemersvertrouwen • Consumentenvertrouwen daalt in februari 2024 opnieuw naar 0 	<p>Inflatie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Na een sterke daling in oktober 2023, stijgt de inflatie naar 1,5% in januari 2024 • De gezondheidsindex stijgt naar 1,7%
<p>Vorderingensaldo van de Vlaamse overheid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saldo 2022 begroot op -2,6 miljard euro • Meerjarenraming voorziet voor 2027 een begroting in evenwicht 	<p>Concurrentiepositie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toename loonkostenhandicap • Waardedaling van munten van de VS, China, Turkije, Rusland, India en Japan

Duurzame groei

<p>O&O-intensiteit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bestedingen voor onderzoek en ontwikkeling in 2021 geraamd op 10,82 miljard euro • Sinds 2019 staat de O&O-intensiteit boven de 3% van het bbp 	<p>Oprichting ondernemingen</p> <ul style="list-style-type: none"> • 82.494 oprichtingen van ondernemingen in 2022 • Overlevingsgraad na 5 jaar stabiel rond 65,4%
<p>Aandeel hernieuwbare energie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aandeel hernieuwbare energie in 2022 gestegen naar 10% • Het finaal gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen bedroeg in 2022 26.277 GWh 	<p>Broeikasgasemissies</p> <ul style="list-style-type: none"> • ETS-emissies van broeikasgassen dalen met 36% ten opzichte van 2005 • Niet-ETS-emissies dalen met 10% ten opzichte van 2005
<p>Energie-intensiteit Vlaamse economie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Energie-intensiteit daalde tussen 2000 en 2022 met 35,8% • Lichte stijging in 2020 omwille van een daling van het bbp door de impact van de COVID-19-pandemie op de economische activiteit 	<p>Verwerking primair bedrijfsafval</p> <ul style="list-style-type: none"> • Primair bedrijfsafval daalt van 16,5 miljoen ton in 2018 naar 14 miljoen ton in 2020 • Stabiele 76% van afvalstoffen naar materiaalrecuperatie

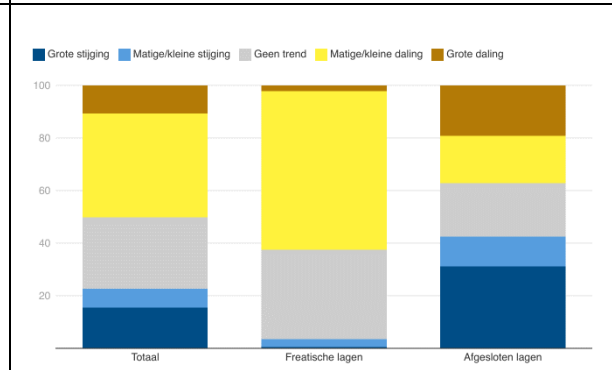
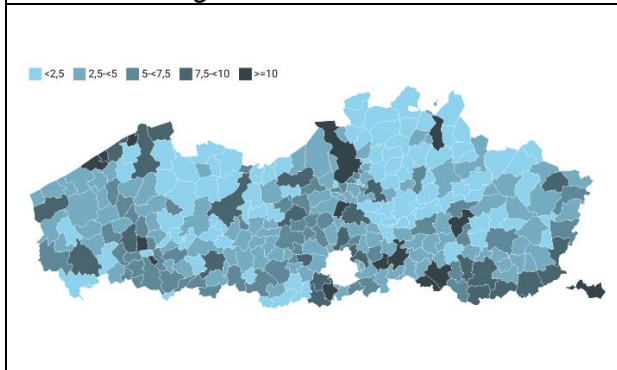

Filezwaarte

- Filezwaarte op hoofdwegen in december 2023 bedraagt gemiddeld 848 kilometeruren per werkdag
- Gemiddelde filezwaarte per werkdag nooit zwaarder geweest dan in 2023

Verkeersongevallen

- Het totaal aantal slachtoffers daalt in 2023 met 2,6% t.o.v. een jaar eerder
- Aantal ongevallen blijft ook lager dan in 2019, het jaar voor de pandemie

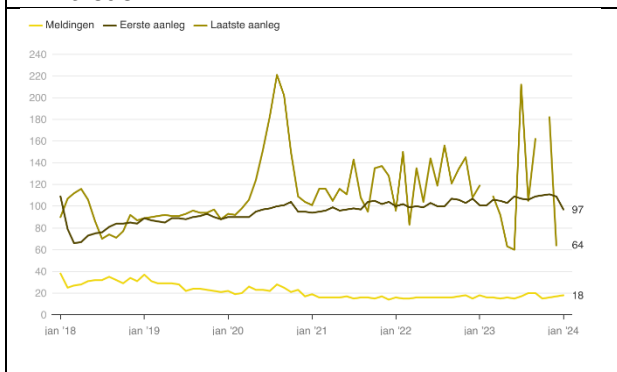

Wateroverlast en overstromingsgevaar

- 4,5% van de gebouwen riskeert wateroverlast als gevolg van korte maar hevige regenval
- 0,7% van de gebouwen is overstroombaar door waterlopen die buiten hun oevers treden

Grondwaterstand

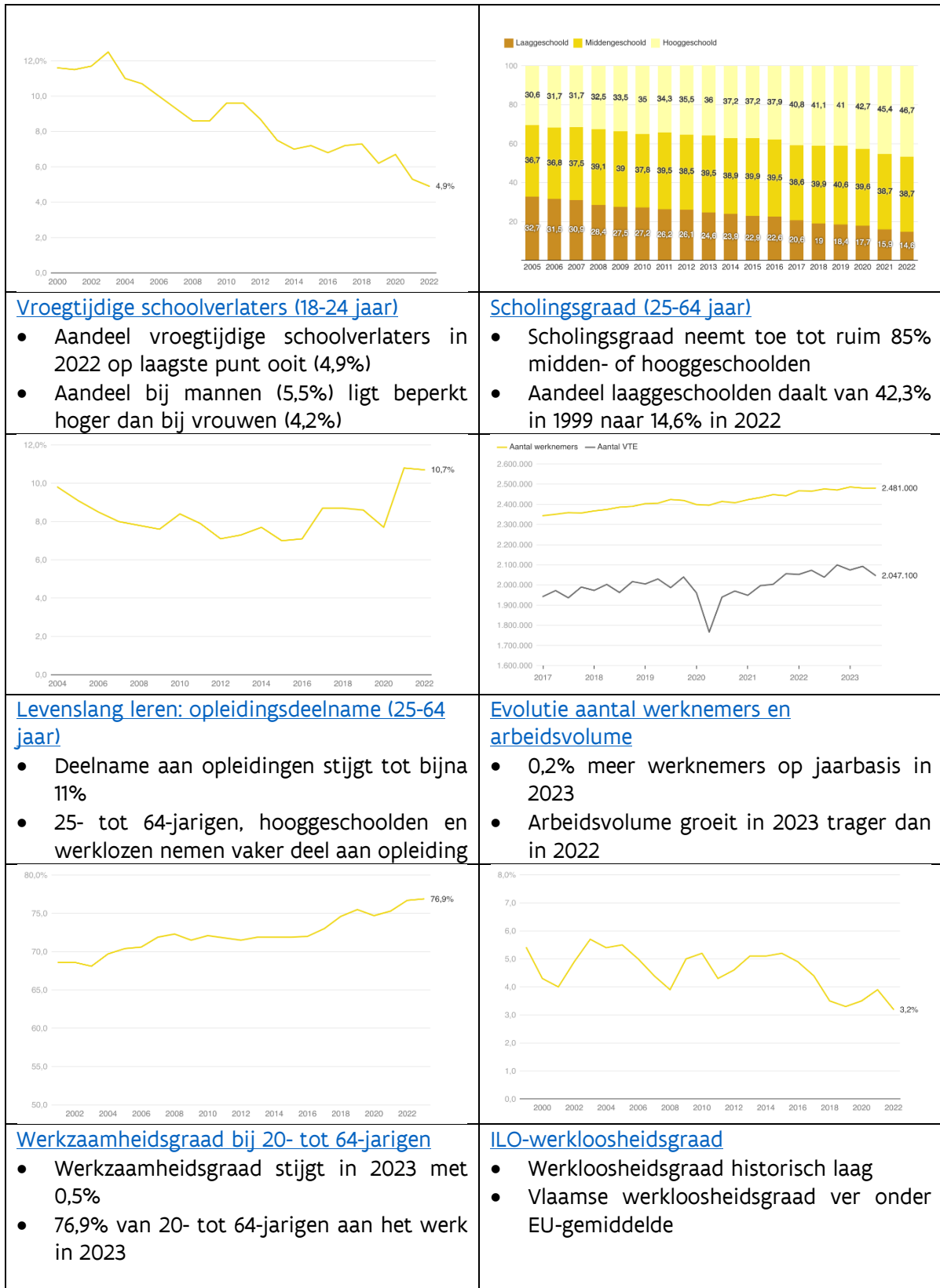
- Grondwaterstanden veel hoger begin 2024 dan begin 2022 en 2023
- In 98% van de meetplaatsen werden normale tot hoge, en zelfs zeer hoge, grondwaterstanden geregistreerd in januari 2024

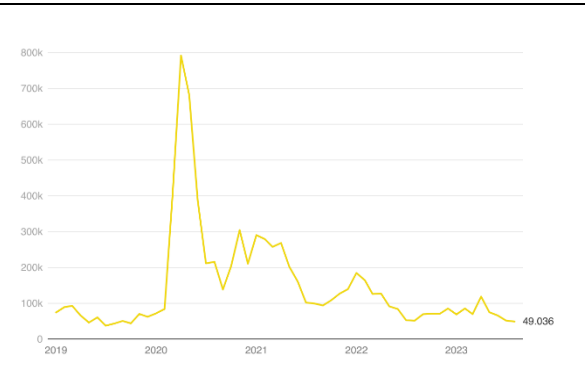
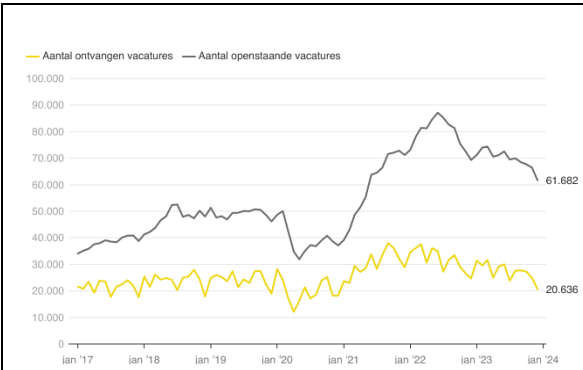

Doorlooptijd omgevingsvergunningen

- In 2023 daalt het aantal toegekende vergunningen drastisch ten opzichte van voorgaande jaren
- Gemiddelde doorlooptijd volgens beslissingsdatum stijgt in 2023

Inclusieve groei

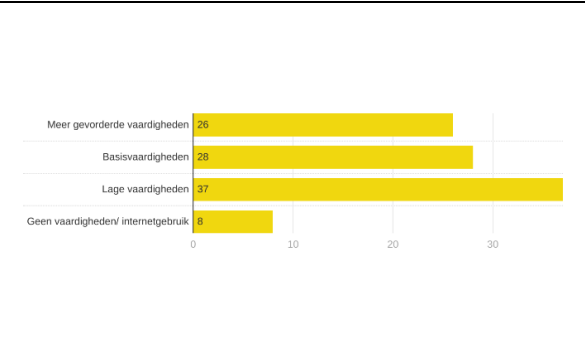
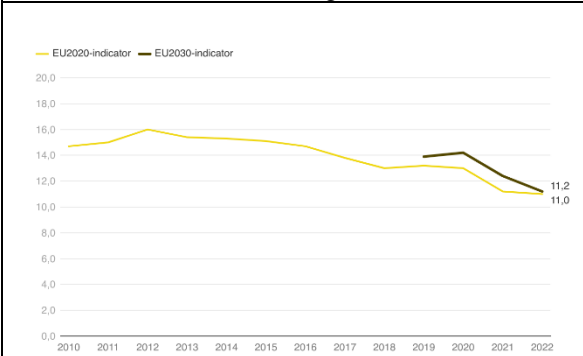

Aantal ontvangen en openstaande vacatures

- De vacaturemarkt koelt verder af, maar historisch nog steeds veel openstaande vacatures
- Ten opzichte van vorig jaar is het aantal vacatures met 16,4% gedaald

Tijdelijke werkloosheid

- Het aantal tijdelijke werklozen neemt af tot 49.036 in augustus 2023
- Na de zomer stijgt het aantal naar 75.775 in november 2023

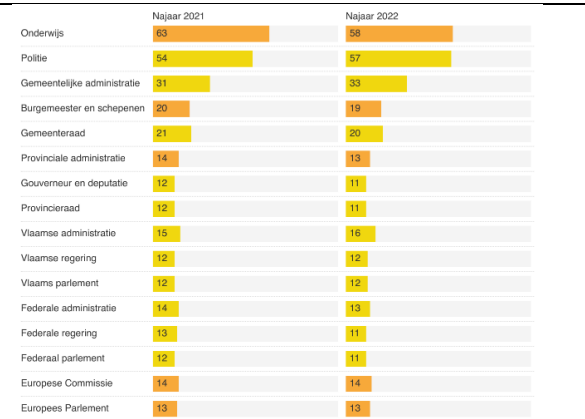
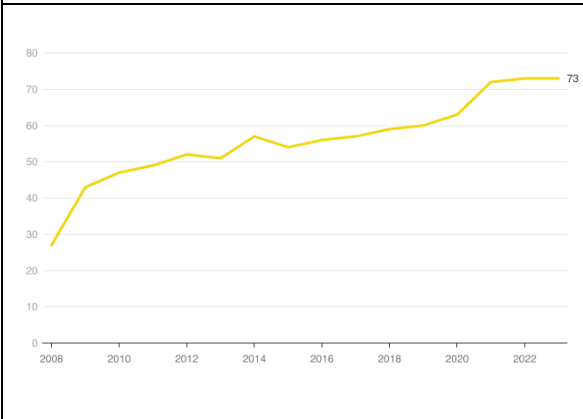

Bevolking in armoede of sociale uitsluiting

- Aandeel van de bevolking in armoede of sociale uitsluiting daalt verder naar 11%
- Voorals werklozen (55%) en niet-actieven (31%) riskeren armoede of sociale uitsluiting

Digitale vaardigheden bij burgers

- 54% van Vlamingen van 16 tot 74 jaar hebben minstens digitale basisvaardigheden
- Digitale vaardigheden nemen af met de leeftijd en toe met de scholingsgraad en het inkomen

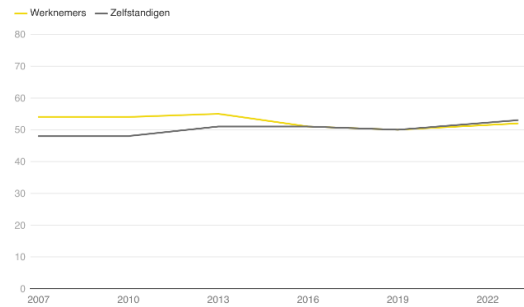
Digitale overheid

- Aandeel Vlamingen dat overheid via internet contacteert is aanzienlijk gestegen naar 73%, maar het is sinds 2021 gestabiliseerd.

Vertrouwen in de overheid

- Meeste vertrouwen in onderwijs en politie
- Ten opzichte van 2021 is voornamelijk het vertrouwen in het onderwijs afgenomen

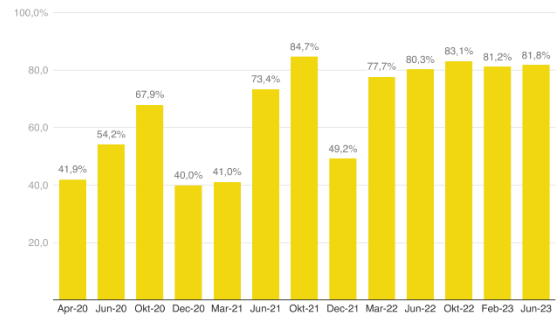
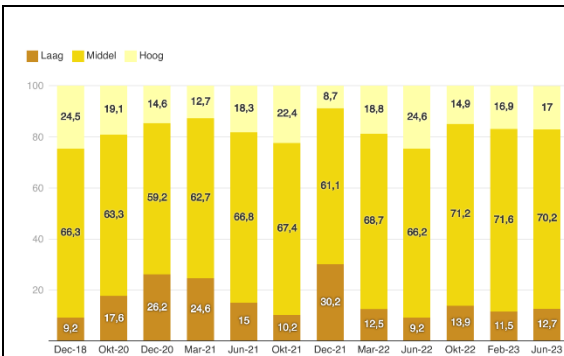
- 88% hooggeschoolden contacteerde de overheid via internet, tegenover 51% laaggeschoolden

Werkbaar werk

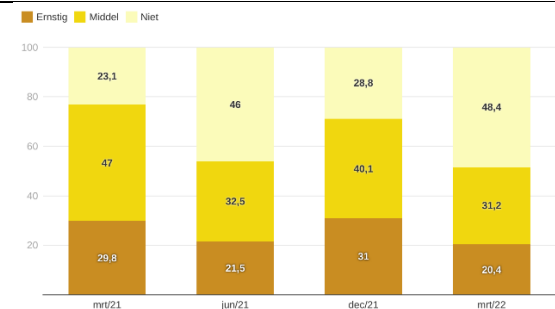
- Iets meer dan de helft van de werknemers en zelfstandigen heeft werkbaar werk
- Werkstress als grootste knelpunt

Gezonde groei

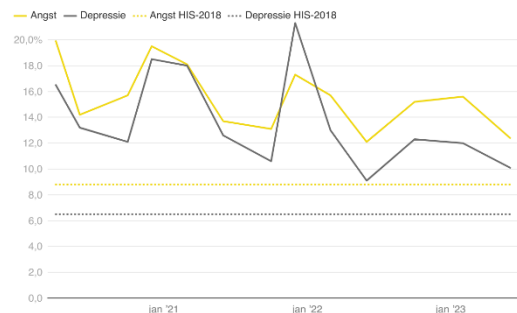
Levenstevredenheid

- Levenstevredenheid veert terug op in maart 2022 en neemt ook verder toe in juni 2022
- In oktober 2022 daalt de levenstevredenheid weer, maar zal in de maanden nadien weer toenemen

Tevredenheid sociale contacten

- Herstel in maart 2022 door de versoepelingen en toename in juni en oktober 2022
- Afname in februari 2023, maar daarna weer toename

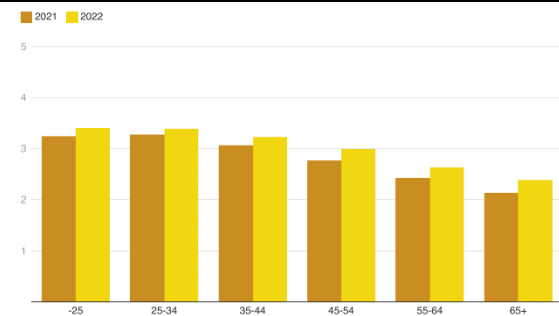
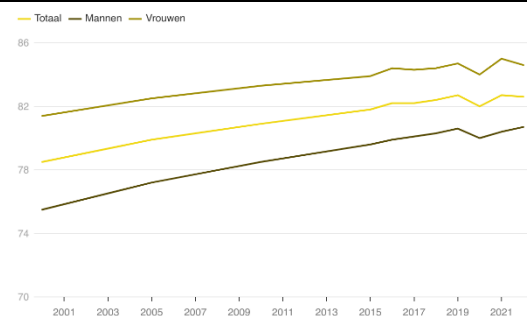
Eenzaamheid

Angst en depressie

- Herstel in maart 2022 na piek van ernstige eenzaamheid in december 2021
- Bijna de helft heeft geen gevoel van eenzaamheid (meer)

- Angstgevoelens nemen toe van juni 2022 tot februari 2023 en dalen daarna weer
- Depressieve gevoelens stijgen in september 2022, gevolgd door een afname vanaf februari 2023

Levensverwachting

- In 2022 bedraagt de levensverwachting gemiddeld 82,6 jaar
- Levensverwachting het hoogst bij vrouwen

Digitaal welbevinden

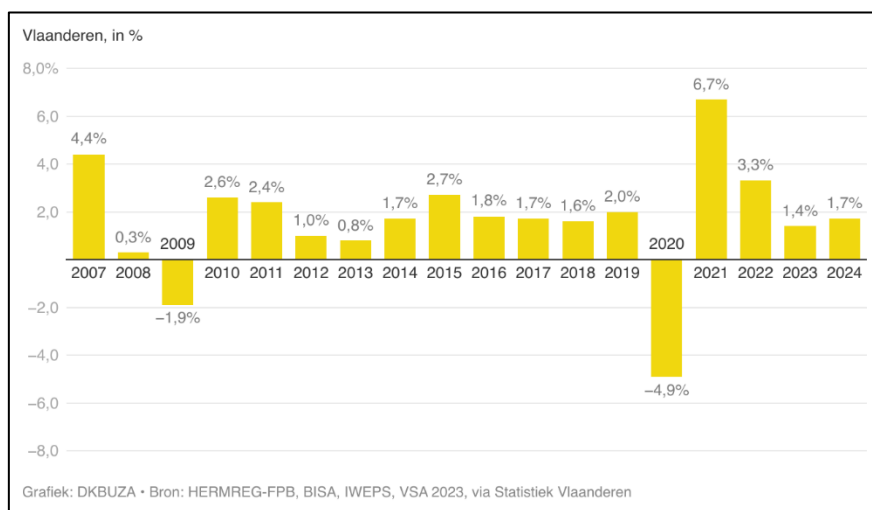
- In 2022 steeg de technologieafhankelijkheid t.o.v. het voorgaande jaar
- Het digitaal welbevinden van jongeren is het laagst

Macro-economische en budgettaire context

Reële economische groei

De Vlaamse economie nam een flinke duik in 2020. In 2021 toont ze een krachtig herstel en ook in de jaren nadien zal ze volgens het planbureau blijven groeien, zij het minder sterk. In 2023 bedraagt de reële economische groei 1,4%.

De Vlaamse economie kreeg flinke klappen in het eerste jaar van de pandemie. In 2020 was er sprake van een sterke negatieve groei door de COVID-19-crisis (-4,9%). Met reële economische groei wordt bedoeld: de toename van het bbp, uitgedrukt in reële of constante prijzen, waarbij de invloed van de inflatie is uitgefilterd.

In 2021 herstelde de Vlaamse economie zich van de COVID-19-crisis met een groei van +6,7%. Dit herstel zette zich voort in 2022, met een groei van +3,3%, ondanks de oorlog in Oekraïne en de stijgende energieprijzen. In 2023 bedraagt de reële economische groei +1,4%. In 2024 wordt zelfs een groei verwacht van +1,7%, mede door een verbetering van de internationale conjunctuur.

De Belgische groeiraming bedraagt 1,2%. In het Waalse Gewest bedraagt de reële groei van het bbp +0,9% in 2023. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest noteert +1,3%, vergelijkbaar met het Vlaamse Gewest. In de EU-27 wordt er een gemiddelde reële economische groei verwacht van +1,0%.

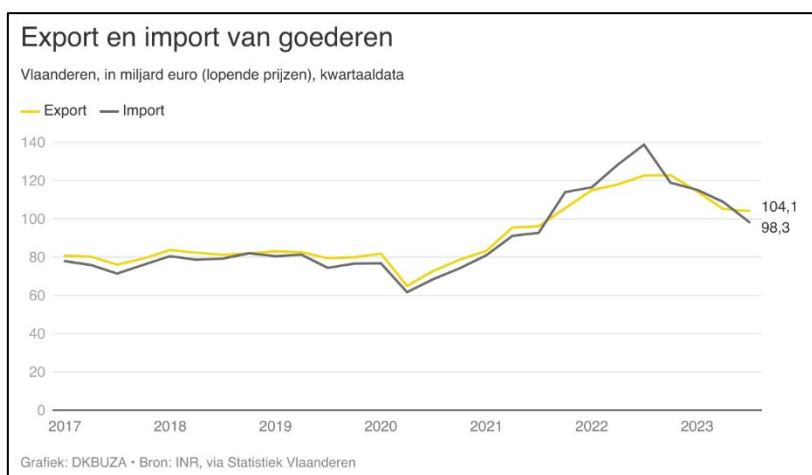
Onder meer dankzij onze expertise op vlak van onderzoek en ontwikkeling, onze sterke logistiek en onze strategische ligging, houden de directe buitenlandse investeringen in Vlaanderen in 2023 bovendien goed stand met 265 nieuwe investeringsprojecten voor een investeringsbedrag van 4,92 miljard euro en 4.596 jobs.

De data zijn afkomstig van: [regionale economische vooruitzichten, FPB](#) en [Statistiek Vlaanderen](#).

Import en export in Vlaanderen

De COVID-19-crisis had een grote impact op de internationale handel. De in- en uitvoer van goederen kenden vlak na het uitbreken van de COVID-19-crisis in 2020 een sterke daling. Daarna zette zich een stijging in die de cijfers vóór de crisis zelfs overtreft. Vanaf eind 2022 daalt de import en export in het Vlaamse Gewest opnieuw.

De **goederenimport** in het Vlaamse Gewest kwam in het derde kwartaal van 2023 op 98,3 miljard euro. Dat is 26,3% lager dan in het derde kwartaal van 2022. Dat is vooral een gevolg van de daling van het invoerbedrag aan aardolieproducten.

De import van goederen kende de sterkste daling in het tweede kwartaal van 2020, vlak na het uitbreken van de COVID-19-crisis. De goederenimport bedroeg toen slechts €61,7 miljard tegenover 76,8 miljard in het eerste kwartaal van 2020. Van het derde kwartaal van 2020 zal de import echter opnieuw toenemen. Ook in 2021 en het grootste deel van 2022 is er sprake van groei. Vanaf het vierde kwartaal van 2022 daalt de import voor het eerst.

Met Vlaamse import (of invoer) wordt bedoeld: goederen die vanuit het buitenland het Vlaamse Gewest binnenkomen. Het cijfer over de invoer voor het derde kwartaal van 2023 is voorlopig en kan in de komende maanden nog aangepast worden.

De **goederenexport** in het Vlaamse Gewest bedroeg in het derde kwartaal van 2023 104,1 miljard euro. Dat is 15,6% lager dan in het derde kwartaal van 2022. Ook hier was er een sterke terugval in het tweede kwartaal van 2020. In de volgende twee kwartalen was er ook sprake van een daling ten opzichte van dezelfde periode in het voorgaande jaar, maar minder sterk.

In het eerste kwartaal van 2021 lag de uitvoer iets hoger dan in het eerste kwartaal van 2020 (+2%). Die stijging nam aanzienlijk toe in de eerste drie kwartalen van 2022 en overtreft ruim het peil van vóór de crisis. In het vierde kwartaal van 2022 verzwakt de groei en zal uiteindelijk in 2023 dalen. Dat is vooral te wijten aan de daling van het invoerbedrag aan aardolieproducten.

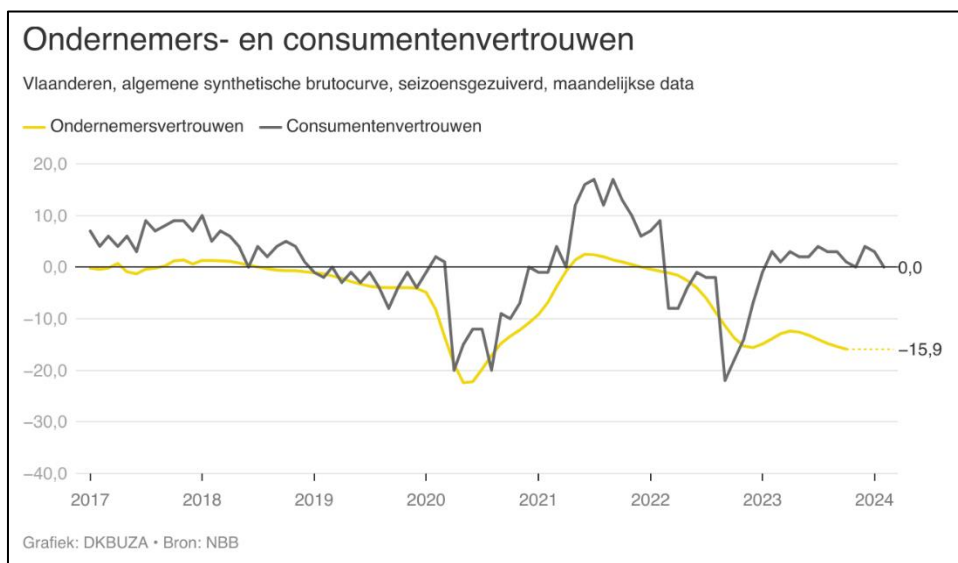
Met Vlaamse export (of uitvoer) wordt bedoeld: goederen die vanuit het Vlaamse Gewest naar het buitenland vertrekken. Het cijfer over de uitvoer voor het derde kwartaal van 2023 is voorlopig en kan in de komende maanden nog aangepast worden.

De data zijn afkomstig van: [Statistiek Vlaanderen](#).

Ondernemers- en consumentenvertrouwen

Nadat het vertrouwen van de consument zijn laagste punt bereikte in september 2022 (-22), neemt het de maanden nadien weer toe. In februari 2024 bedraagt het consumentenvertrouwen 0. Het ondernemersvertrouwen daalt vanaf juni 2021 bijna constant. Het bedraagt in oktober 2023 -15,9.

Na een forse terugval in het voorjaar 2020 bij het uitbreken van de COVID-pandemie nam het vertrouwen van de Vlaamse **ondernemers** continu toe tot 6,7 in juni 2021. Sindsdien is het vertrouwen opnieuw beginnen dalen. Tot december 2021 bleef het vertrouwen licht positief, maar daarna zakte het tot -15,6 in december 2022. Vanaf januari 2023 stijgt het licht naar -12,4 in april 2023. Dat is nog steeds een stuk lager in vergelijking met het cijfer voor ondernemersvertrouwen een jaar eerder (-1,6). Vanaf mei 2023 neemt het vertrouwen terug licht af. In oktober bedraagt het -15,9.

Het vertrouwen van de **consument** volgt in grote lijnen dat van de ondernemer, maar de consument reageert feller op plotse gebeurtenissen in de maatschappij. Globaal genomen was hij in 2021 eerder optimistisch. In maart 2021 bereikte het consumentenvertrouwen opnieuw het niveau van voor de gezondheidscrisis. In juli en september 2021 piekte het vertrouwen van de Vlaamse consument zelfs en bedroeg de indicator 17.

Door de oorlog in Oekraïne en de daarmee gepaard gaande hoge energie- en voedselprijzen neemt het consumentenvertrouwen echter opnieuw af. Volgens de gezondheidsenquête van Sciensano van oktober 2022, zouden Vlamingen zich om deze factoren het meeste zorgen maken. In september 2022 bedraagt het consumentenvertrouwen -22, waarna het vanaf februari 2023 opnieuw stijgt tot boven 0. Een jaar later bedraagt het echter terug 0.

De data zijn afkomstig van: NBB ([consumentenvertrouwen](#) & [ondernemersvertrouwen](#))

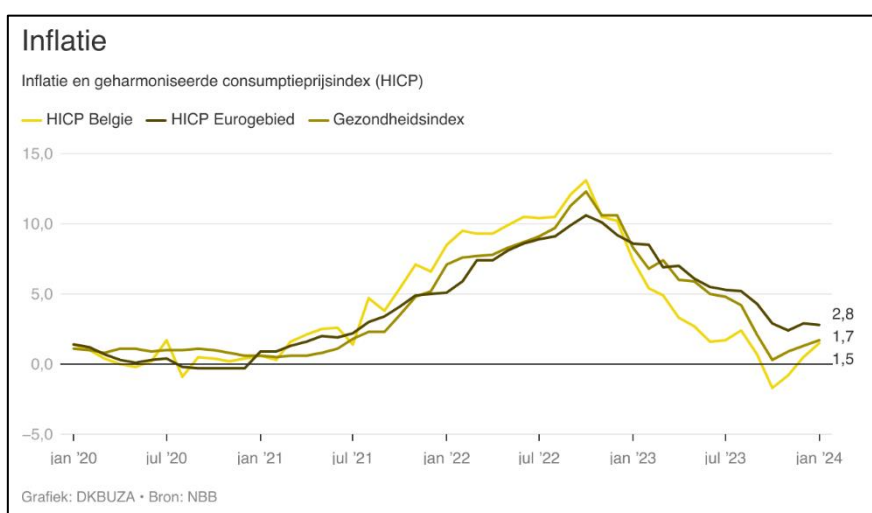
Inflatie

Na de piek van 13,1% in oktober 2022 daalt de inflatie opnieuw. Een jaar later bereikt het haar laagste punt met -1,7%. Hierna stijgt het opnieuw naar 1,5% in januari 2024. Na een forse daling in oktober 2023, stijgt vervolgens ook de gezondheidsindex weer. Deze

bedraagt in januari 2024 1,7%. De gezondheidsindex dient als basis voor de berekening van lonen, sociale uitkeringen en huurprijzen.

De Belgische inflatie volgens de Europees geharmoniseerde consumptieprijsindex (HICP) bedraagt in januari 2024 1,5%, ten opzichte van -0,8% in november. De terugval van de inflatie van de afgelopen periode kan toegeschreven worden aan de daling van de energieprijzen. Energie heeft nu een negatieve bijdrage tot de inflatie van -4,2%. Elektriciteit is nu 35,5% goedkoper dan een jaar geleden, aardgas 58,9%. De prijs van huisbrandolie is 4,8% gestegen ten opzichte van vorig jaar.

De inflatie voor energieproducten is gestegen ten opzichte van december 2023. Ten opzichte van deze maand stegen de prijzen gemiddeld met 4,1%. De gemiddelde inflatie van energieproducten bedraagt -27,7% voor de laatste twaalf maanden. (bron: [Statbel](#))

De geharmoniseerde consumptieprijsindex (HICP) is een economische indicator die als doel heeft de prijsevolutie van goederen en diensten, gekocht door huishoudens, doorheen de tijd te meten. De HICP maakt vergelijkingen mogelijk in de eurozone, de EU, de Europese Economische Ruimte en voor alle andere landen inclusief kandidaat-lidstaten voor de Europese Unie.

Zo zien we bij onze buurlanden dat Nederland een inflatie optekende van -0,1% in november 2023. Dit is een verbetering ten opzichte van de -2,8% in oktober. In Frankrijk bedroeg de inflatie in november 3,9%, en is dus een daling ten opzichte van de 4,6% in oktober. In november bedroeg de inflatie in Duitsland 2,1%, een daling ten opzichte van 2,7% in oktober. (bron: [Statbel](#))

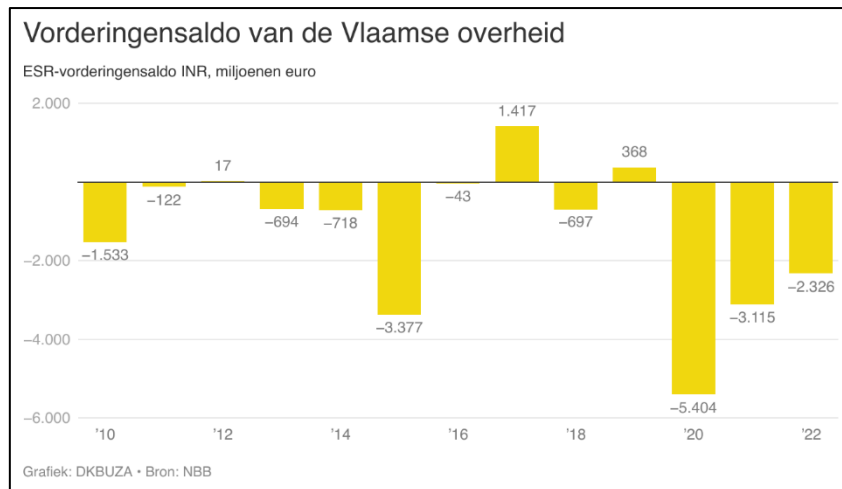
De gezondheidsindex verloopt vrij parallel aan het algemeen indexcijfer, waaruit hij is afgeleid. In deze gezondheidsindex worden een aantal producten niet opgenomen zoals alcoholische dranken, tabakswaaren en motorbrandstoffen. Volgens het planbureau zou de groeivoet van de gezondheidsindex - die onder meer gebruikt wordt bij de berekening van de indexering van lonen, sociale uitkeringen en huurprijzen - in 2024 gemiddeld 3,3% bedragen, tegenover 4,33% in 2023 en 9,25% in 2022. (bron: [FPB](#))

De data in de grafiek zijn afkomstig van de [NBB](#).

Vorderingensaldo van de Vlaamse overheid

De coronasteunmaatregelen en lagere inkomsten duwden de Vlaamse begroting in het rood. Hoewel het vorderingensaldo na 2020 afneemt, zal het tekort in Vlaanderen echter opnieuw groeien tot 2,6 miljard euro volgens de begrotingsopmaak 2024. De meerjarenraming voor 2027 wijst niettemin op een evolutie naar een evenwicht.

Volgens cijfers van de Nationale Bank van België werd het vorderingensaldo (het verschil tussen ESR-ontvangsten en ESR-uitgaven) van de Vlaamse overheid sterk negatief in 2020. Op dat moment was er een tekort van ongeveer 5,4 miljard euro; een aanzienlijke verandering in vergelijking met het positieve vorderingensaldo van 368 miljoen euro een jaar eerder. Het jaar nadien neemt het vorderingensaldo weer af tot -2,3 miljard euro in 2022.

Het vorderingensaldo bij de Vlaamse begrotingsaanpassing 2023 bedraagt -1,97 miljard euro. Op basis van de begrotingsopmaak 2024 bedraagt het vorderingensaldo in Vlaanderen echter opnieuw -2,6 miljard euro en groeit het tekort dus opnieuw aan. Volgens de meerjarenraming wordt het vorderingensaldo in de periode van 2024 tot 2027 wel nog steeds teruggebracht van -2,2 miljard euro (in 2025) tot een evenwicht (of zeer klein surplus) in 2027. Verder zou, op basis van de meerjarenraming, ook een positief saldo van ongeveer 571 miljoen euro bekomen worden in 2028.

Meer informatie over de begrotingsaanpassing 2023, de begrotingsopmaak 2024 en de meerjarenraming tot 2028 is terug te vinden op de website van het [Vlaamse Departement Financiën en Begroting](#).

De data in de grafiek zijn afkomstig van: [NBB](#).

Concurrentiepositie

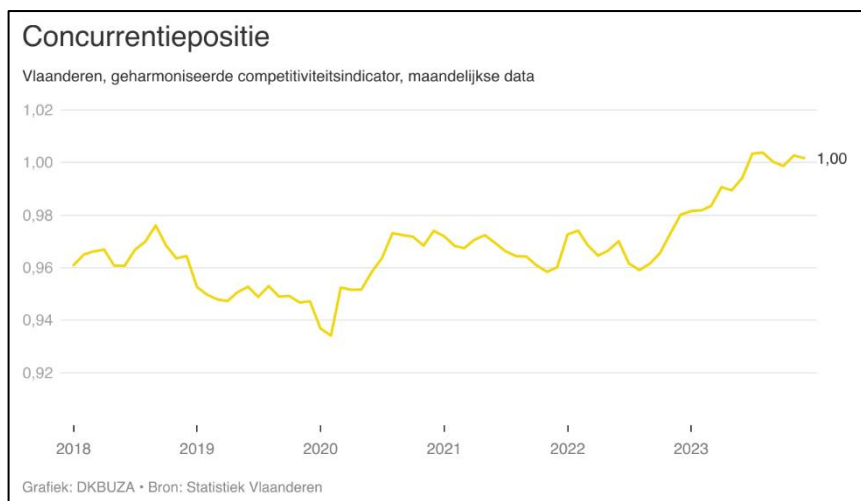
In 2023 wordt de concurrentiepositie van Vlaanderen verder uitgedaagd, mede door de waardedaling van de Chinese yuan, Amerikaanse dollar, de Turkse lira, Russische roebel, maar ook de Indische roepie en Japanse yen. Daarnaast draagt ook de toename van onze loonkostenhandicap ten opzichte van de drie voornaamste handelspartners van Vlaanderen, namelijk Duitsland, Frankrijk en Nederland, bij aan deze druk.

Volgens de geharmoniseerde competitiviteitsindicator (HCI), nam de Vlaamse concurrentiepositie af tussen september 2022 en mei 2023. De HCI is een maatstaf voor de wisselkoers- en kostencompetitiviteit van het Vlaamse Gewest ten opzichte van de belangrijkste handelspartners. De HCI moet zo gelezen worden dat een daling wijst op een verbeterde concurrentiekracht en een stijging of een afname van de concurrentiepositie.

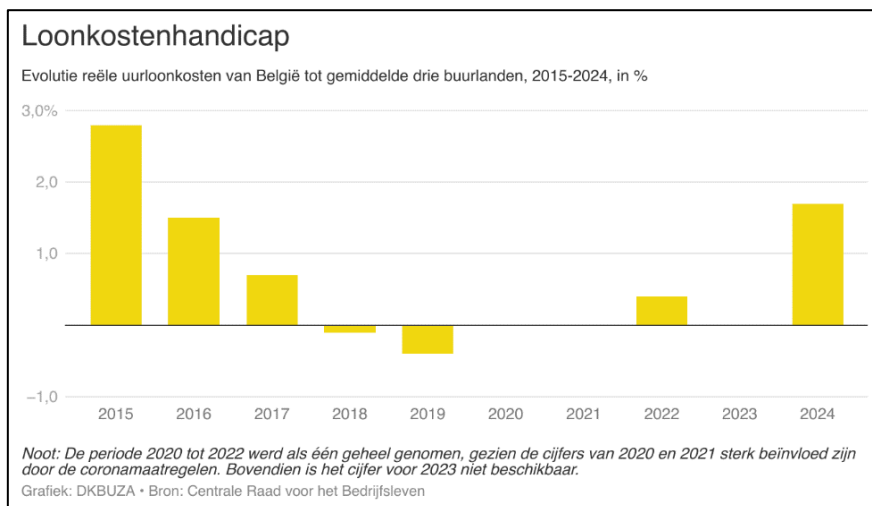
Tussen 2009 en 2015 daalde de HCI sterk, wat wijst op een verbeterde concurrentiepositie. Vanaf midden 2015 stijgt deze opnieuw, als gevolg van de waardevermeerdering van de euro ten overstaan van onder andere de yuan, roebel en dollar.

Tussen oktober 2018 en februari 2020 nam de concurrentiekracht weer toe. Dat had vooral te maken met het duurder worden van de munten van de Verenigde Staten, China en het Verenigd Koninkrijk, en in mindere mate ook van India, Japan en Turkije.

Niettemin neemt de concurrentiepositie vanaf maart 2020 opnieuw af tot en met augustus 2020. Gedurende de periode van september 2020 tot augustus 2022 herstelt deze positie zich, om vervolgens opnieuw af te nemen. In december 2023 bedraagt de HCI 1,00. Deze stijging van de HCI kwam vooral door de waardedaling van de Chinese yuan, Amerikaanse dollar, de Turkse lira, Russische roebel, maar ook de Indische roepie en Japanse yen.

Een andere relevante indicator die inzicht biedt in de concurrentiepositie van Vlaanderen is de evolutie van onze loonkostenhandicap ten aanzien van onze drie belangrijkste handelspartners, namelijk Duitsland, Frankrijk en Nederland. In de periode tussen 2019 en 2024 zullen de uurloonkosten in België naar verwachting 2,1% sneller stijgen dan in de omliggende buurlanden. Dit staat in contrast met de periode van 1996 tot 2019, waarin de loonkosten in België 0,4% minder snel stegen dan in de buurlanden. Als deze trend zich voortzet zou de loonkostenhandicap in 2024 toenemen tot 1,7%. Met andere woorden, gedurende de periode van 1996 tot 2024 zijn de loonkosten in België sneller gestegen dan die in de buurlanden, resulterend in een groeiverschil met betrekking tot reële uurloonkosten van 1,7%.

Deze nieuwe ontsporing van de loonkostenhandicap met onze belangrijkste buurlanden en handelspartners zal naar verwachting druk uitoefenen op de export, investeringen en uiteindelijk de economische groei van Vlaamse ondernemingen.

De data in de grafiek zijn afkomstig van [Statistiek Vlaanderen](#) en de [Centrale Raad voor het Bedrijfsleven](#)

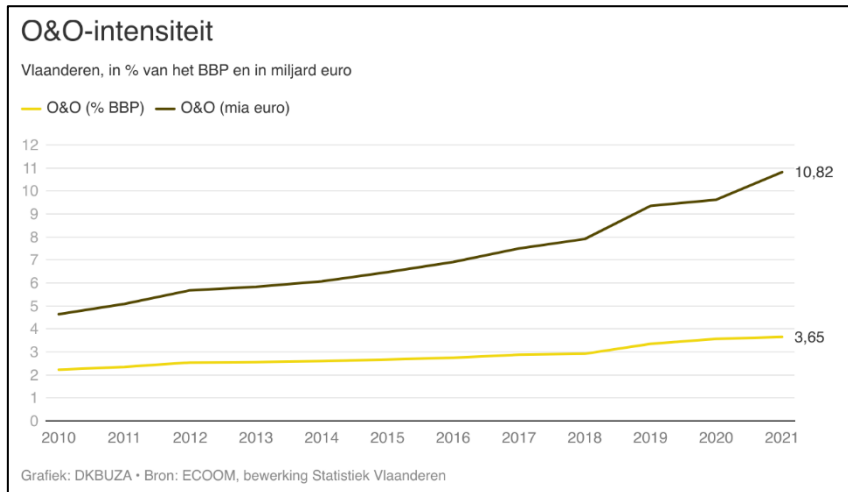
Duurzame groei

O&O-intensiteit

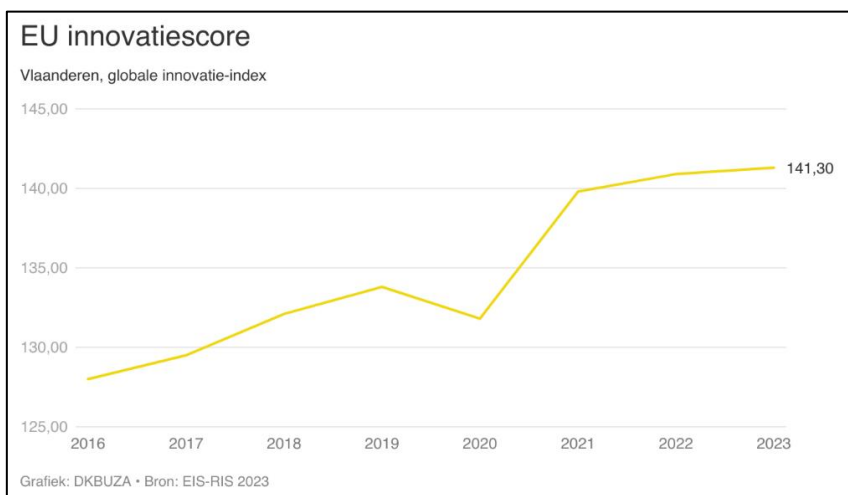
Vlaanderen is een innovatiegedreven economie. Sinds 2019 ligt het aandeel van de bestedingen voor onderzoek en ontwikkeling (O&O) boven de 3% van het bruto binnenlands product (bbp). Vlaanderen scoort ook hoog in het Europese 'innovatiescorebord'.

De bestedingen voor onderzoek en ontwikkeling (O&O) in het Vlaamse Gewest worden voor 2021 geraamd op 10,82 miljard euro. Dat bedrag nam jaar na jaar toe, met een grote stijging in 2019 (+18%). Ook steeg de O&O-intensiteit in 2021 tot 3,65% van het bruto binnenlands product (3,57% in 2020). Sinds 2019 heeft het Vlaamse Gewest consequent een percentage boven de 3% gehandhaafd. Met een O&O-intensiteit van 3,65% wijkt Vlaanderen niet veel af van het Waalse Gewest (3,61%). In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest was de O&O-intensiteit lager (2,49%).

Vlaanderen is een innovatiegedreven economie. Dat blijkt ook uit de [European and regional Innovation Scoreboards 2023](#). België behoort tot de groep van zes innovation leaders. Binnen België scoort Vlaanderen met een score van 141,30 hoger dan het Waals gewest (123,10) en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (140,20). De Vlaamse 'Innovation performance' stijgt bovendien doorheen de jaren.

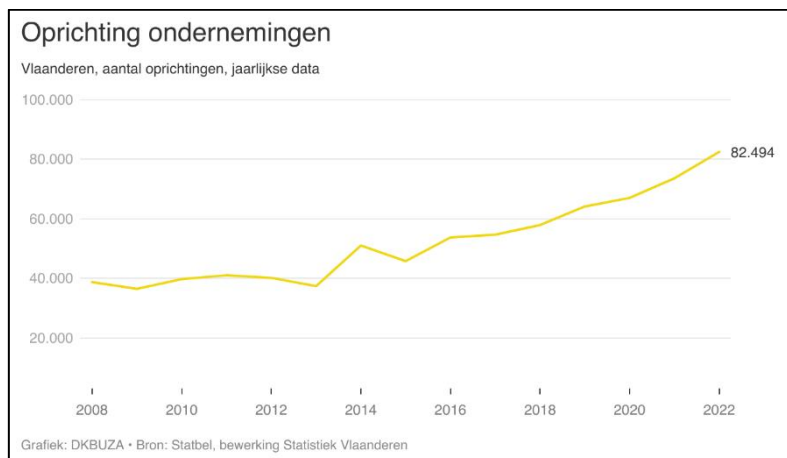
Vlaanderen beschikt over een goed opgeleide werkende bevolking met een hoge [scholingsgraad](#), wat resulteert in de ontwikkeling van innovatieve toepassingen. In 2022 was in het Vlaamse Gewest 8,8% van de werkende bevolking aan de slag in hoogtechnologische sectoren (bron: bewerking Statistiek Vlaanderen o.b.v. Eurostat). Dat is hoger dan in België (8,7%), maar lager dan in de EU27 (9,7%) omwille van de hoge cijfers in een aantal Oost-Europese landen en Duitsland die relatief veel werkenden tellen in de hoogtechnologische industrie.

Octrooien vormen het sluitstuk van het innovatieproces. In 2019 bedroeg het aantal aangevraagde octrooien in het Vlaamse Gewest 258 per miljoen inwoners (bron: Eurostat). Vlaanderen scoort beter dan het Belgische gemiddelde (224). Een octrooi verleent de houder een tijdelijk exclusief recht op het maken, verkopen of exploiteren van een uitvinding. Het wordt door de overheid verleend in ruil voor de bekendmaking van die uitvinding. Octrooiaanvragen worden pas 18 maanden na de aanvraag bekend gemaakt. Dat verklaart de relatief grote vertraging in de statistiek.

Oprichting ondernemingen

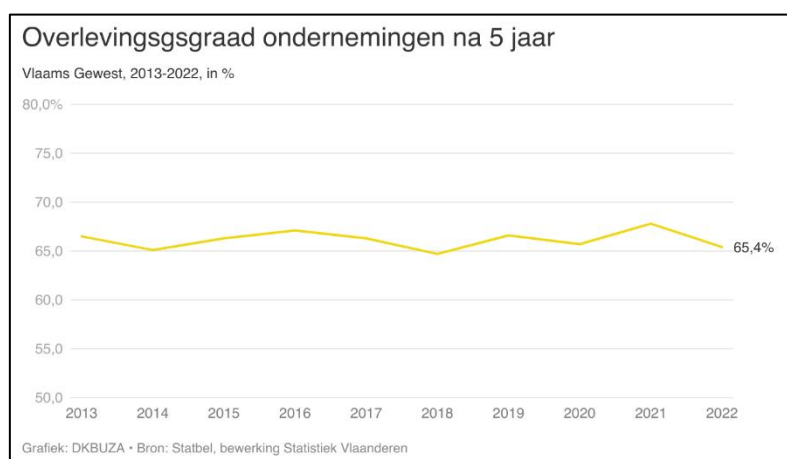
Vlaanderen is koploper in België voor het aantal oprichtingen van ondernemingen. Het aantal oprichtingen stijgt ook elk jaar. Die stijging is het grootst in Vlaanderen. Het aantal ondernemingen dat na vijf jaar nog actief is, is al jaren stabiel rond de 65,4%.

In 2022 waren er in totaal 82.494 oprichtingen van ondernemingen in het Vlaamse Gewest. Dat zijn er 12% meer dan in 2021. Sinds 2009 steeg het aantal opgerichte ondernemingen nagenoeg elk jaar. De grootste stijging deed zich voor in de jaren 2014 en 2016. Enkel in de jaren 2012-2013 en 2015 was er sprake van een lichte daling.

In 2022 waren er 29.334 oprichtingen in het Waalse Gewest en 12.445 in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Het aantal oprichtingen in het Vlaamse Gewest (82.494) lag daarmee bijna dubbel zo hoog als het aantal oprichtingen in de andere gewesten samen.

In 2022 lag de overlevingsgraad van ondernemingen na 5 jaar in het Vlaamse Gewest op 65,4%. Dat betekent dat 65 van de 100 ondernemingen die 5 jaar eerder werden opgericht in 2022 nog actief waren.

De overlevingsgraad bleef vrijwel stabiel in de hele periode 2013-2021 met 65% als minimum (in 2014 en 2018) en 68% (in 2021) als maximum. In 2022 daalde de overlevingsgraad opnieuw naar een van haar laagste niveaus. In vergelijking met andere gewesten, registreerden het Brusselse

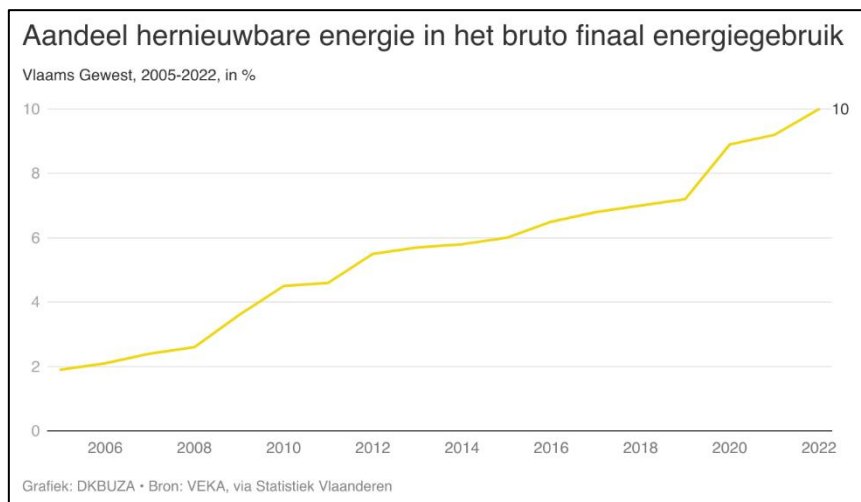
Hoofdstedelijke Gewest en het Waalse Gewest lagere of vergelijkbare overlevingsgraden in 2022, met respectievelijk 62,6% en 65,4%.

De data zijn afkomstig van [Statistiek Vlaanderen](#).

Aandeel hernieuwbare energie

Het aandeel van hernieuwbare energie in het bruto finaal energiegebruik lag in 2022 op 10%. Dat aandeel is de afgelopen jaren systematisch gestegen. In 2010 ging het nog om 4,5%.

Voor hernieuwbare energie wordt in het Vlaams Energie- en Klimaatplan (VEKP) een indicatief streefdoel nagestreefd van 28.512 gigawattuur (GWh) hernieuwbare energieproductie tegen 2030: groene stroom (12.780 GWh), groene warmte (9.688 GWh) en biobrandstoffen (6.044 GWh, exclusieve federale bevoegdheid). Voor energie-efficiëntie wordt een streefdoel van maximaal finaal energieverbruik van 275.240 GWh tegen 2030 in het beleidsscenario (WAM) vooropgesteld als bijdrage aan de nationale besparingsdoelstelling (art. 3 EED) en een bijdrage aan de nationale doelstelling i.k.v. artikel 7 EED van 87,891 TWh (=gecumuleerde finale energiebesparing over 2021-2030).

In het Vlaamse Gewest bedroeg het finaal gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen in 2022 26.277 GWh. Daarmee lag het aandeel van hernieuwbare energie in het bruto finaal energiegebruik in 2022 op 10%. Dat aandeel is de afgelopen jaren gestegen. In 2010 ging het nog om 4,5%. In dit cijfer zit niet alleen de inlandse productie van groene stroom, warmte en koeling, maar ook het gebruik van hernieuwbare energiebronnen voor transportdoeleinden, zoals biobrandstoffen. Het verbruik van biobrandstoffen in transport steeg met 61% ten opzichte van 2020 door de verhoogde bijmengplicht.

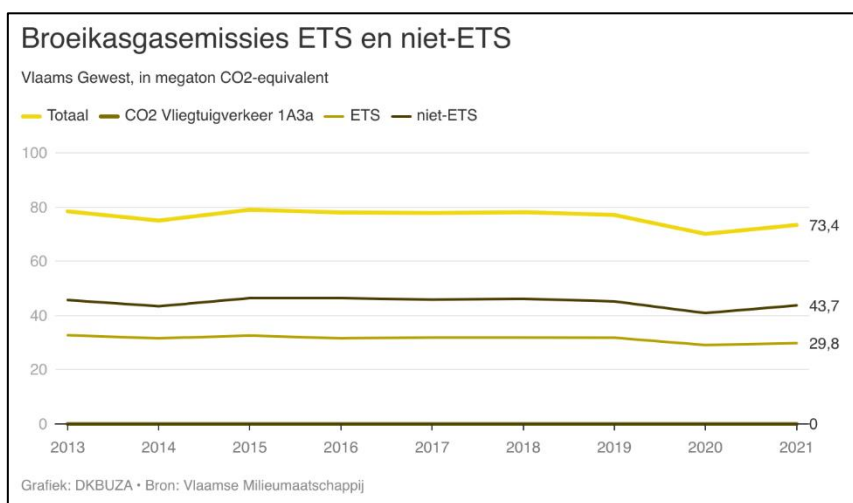
Broeikasgasemissies

In Vlaanderen daalden de ETS-emissies van broeikasgassen van 43,1 megaton CO₂-equivalenten in 2005 naar 29,8 megaton in 2021, wat de daling ten opzichte van 2005 op 36% brengt. De niet-ETS uitstoot daalde van 48,5 megaton CO₂-equivalent in 2005 tot 43,7 megaton in 2021, een daling met 10%.

De totale emissies kunnen worden opgedeeld in emissies die gereguleerd worden via het systeem van Europese Emissiehandel (ETS) en de emissies die niet onder dit systeem vallen (niet-ETS).

In de Vlaamse Klimaatstrategie 2050 streeft Vlaanderen naar een vermindering met 85% van de uitstoot van broeikasgassen in de niet-ETS sectoren tegen 2050 ten opzichte van 2005, met de ambitie om te evolueren naar een volledige klimaatneutraliteit. Voor de ETS-sectoren schrijft Vlaanderen zich in binnen de context die Europa bepaalt voor deze sectoren met een dalende emissieruimte onder het EU ETS.

In het bijkomende pakket aan klimaatmaatregelen ter versterking van het VEKP wordt de doelstelling m.b.t. broeikasgassen in de niet-ETS sectoren opgetrokken van een reductie van -35% naar een reductie van -40% tegen 2030 (in vergelijking met 2005).

Bij de ETS-emissies gaat het vooral over de broeikasgasuitstoot in de industrie en energiesector. Ruim 40% van de Vlaamse broeikasgasuitstoot valt onder het ETS-systeem. In de Europese Unie moeten de ETS-broeikasgasemissies tegen 2020 21% en tegen 2030 43% lager liggen dan in 2005. In het kader van Fit for 55 stelde de Europese Commissie zelfs voor dat de ETS emissies tegen 2030 61% lager liggen dan in 2005. Deze ETS-doelstelling is enkel van toepassing op de gehele Europese ETS-uitstoot en is niet verder verdeeld op niveau van de lidstaten.

In Vlaanderen daalden de ETS-emissies van 43,1 megaton CO₂-equivalenten in 2005 naar 32,7 megaton in 2013, waarna ze tot 2019 rond de 32 megaton bleven schommelen. In 2020 daalden de ETS-emissies verder naar 29,1 megaton. Vanaf 2021 steeg de waarde echter opnieuw licht naar 29,8. Desondanks is er wel nog steeds sprake van een daling van 36% ten opzichte van 2005.

De Europese lidstaten waren daarnaast verplicht hun niet-ETS-emissies tussen 2013 en 2020 te reduceren volgens een lineair afnemend pad met jaarlijkse reductiedoelstellingen. Het gaat vooral om emissies door transport, huishoudens, handel en diensten, landbouw en enkele onderdelen van de sectoren industrie en energie. Iets minder dan 60% van de Vlaamse broeikasgasuitstoot zijn niet-ETS-emissies. Vlaanderen heeft zich geëngageerd om de niet-ETS-emissies met 15,7% te doen afnemen in 2020 in vergelijking met 2005.

De niet-ETS uitstoot van broeikasgassen in Vlaanderen daalde van 48,5 megaton CO₂-equivalent in 2005 tot 40,9 megaton in 2020. Vanaf 2021 stijgt het licht naar 43,7. Hiermee is er ten opzichte

van 2005 wel nog sprake van een daling van 10% ten opzichte van 2005. Een belangrijk deel van de algemene daling (ook van ETS) vond plaats in 2020, onder invloed van de COVID-19-pandemie, die een grote impact had op economie, mobiliteit en energieverbruik.

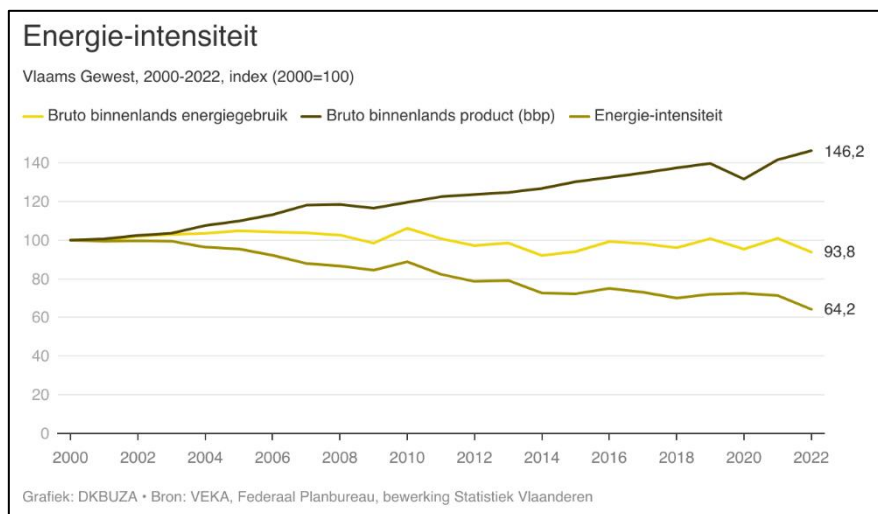
De cijfers van de broeikasgasemissies in het Vlaams Gewest houden geen rekening met de emissies en opname van koolstofdioxide door natuurlijke ecosystemen (sinks) ten gevolge van (wijzigingen in) landgebruik en bosbeheer (zogenaamde LULUCF), en evenmin met de uitstoot van NF3 en de CO2-emissie van binnenlandse luchtvaart. Reden daartoe is dat de Europese lastenverdeling en de lastenverdeling tussen de gewesten in ons land daar evenmin rekening mee houdt, en deze cijfers net een toetsing aan de emissiedoelstellingen beogen.

De data zijn afkomstig van de [Vlaamse Milieumaatschappij](#).

Energie-intensiteit Vlaamse economie

De energie-intensiteit daalt in 2022. De daling is zowel het gevolg van een toegenomen energie-efficiëntie en structurele effecten (verschuivingen van het belang van sectoren) in de Vlaamse economie.

Tussen 2000 en 2022 daalde de energie-intensiteit van de economie in het Vlaams Gewest met 35,8%. Het gaat om het bruto binnenlands energiegebruik per eenheid van het bruto binnenlands product (bbp).

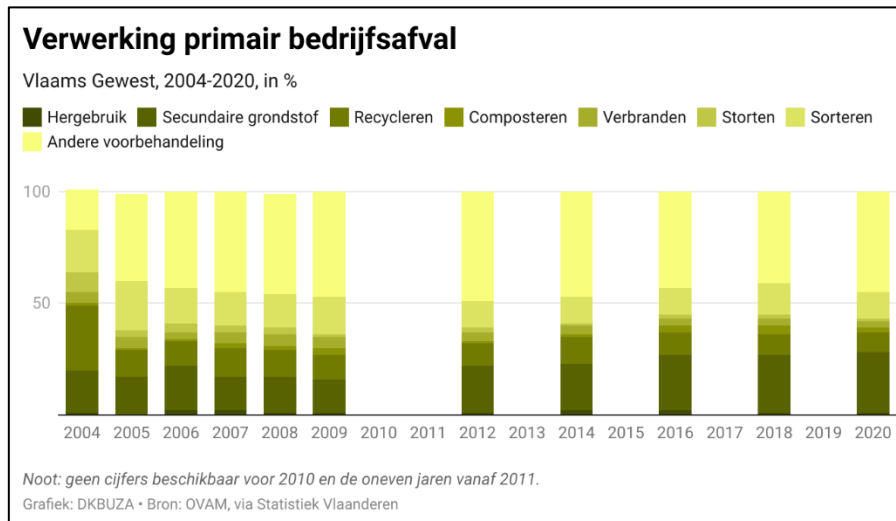
Met uitzondering van 2010 (heropleving van de economie na het crisisjaar 2009 en bovendien een zeer koud jaar) is er vanaf 2004 sprake van een duidelijke ontkoppeling tussen de economische groei en het energiegebruik. Terwijl het bruto binnenlands product jaar na jaar bleef stijgen met enkel een terugval in 2009 en 2020, bleef het energiegebruik eerder constant. Hierdoor kende de energie-intensiteit een dalende trend. De energie-intensiteit van de Vlaamse economie daalt in 2021 van 71,3 naar 64,2 in 2022.

Verwerking primair bedrijfsafval

Het primair bedrijfsafval in Vlaanderen daalde van 16,5 miljoen ton in 2018 naar 14 miljoen ton in 2020. In totaal ging 76% van de primaire bedrijfsafvalstoffen en

secundaire grondstoffen naar materiaalrecuperatie. Dat cijfer blijft ongeveer constant sinds 2012.

Het primair bedrijfsafval van bedrijven in het Vlaamse Gewest daalde van 16,5 miljoen ton in 2018 naar 14 miljoen ton in 2020. Dat hangt samen met de tijdelijke en gedeeltelijke sluiting van de economie als maatregel in het kader van de COVID-19-pandemie, waardoor het productieafval daalde. Daarnaast verschoof een deel van het bedrijfsafval naar huishoudelijk afval door het tijdelijk verplichte thuiswerken. Er was 4 keer meer bedrijfsafval dan huishoudelijk afval in 2020, in 2018 was dat 5 keer meer.

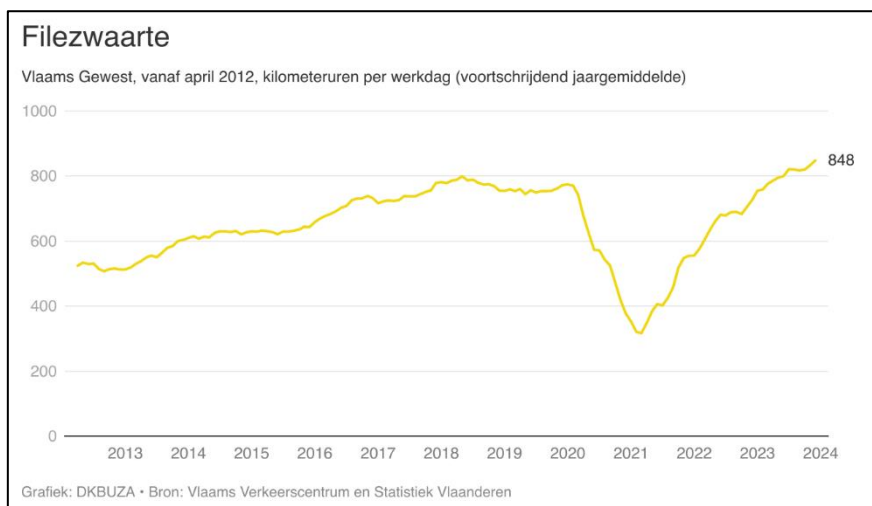
In 2020 produceerden de bedrijven 14 miljoen ton primair afval en 5,3 miljoen ton secundaire grondstoffen. Van die afvalproductie ging 39% hiervan rechtstreeks naar een of andere vorm van materiaalrecuperatie: hergebruik, gebruik als secundaire grondstof, recyclage of compostering. 3% ging rechtstreeks naar verbranding, 1% werd rechtstreeks afgevoerd naar stortplaatsen. De overige 57% werd gesorteerd of op een andere manier voorbehandeld vooraleer het verder werd verwerkt.

Een deel van de deze laatste categorie gaat, na een tweede verwerkingsstap, ook naar materiaalrecuperatie. In totaal ging 76% van de primaire bedrijfsafvalstoffen en secundaire grondstoffen naar materiaalrecuperatie na twee verwerkingsstappen. Dat cijfer blijft ongeveer constant sinds 2012.

Filezwaarte

Na de sterke daling in 2020 stijgt het jaargemiddelde van de filezwaarte sinds april 2021 opnieuw. Nog nooit eerder lag de filezwaarte zo hoog dan in december 2023. Het jaargemiddelde op de hoofdwegen in het Vlaamse Gewest bedraagt dan 848 kilometeruren per werkdag.

In december 2023 bedroeg het maandgemiddelde van de filezwaarte op de hoofdwegen in het Vlaamse Gewest 719 kilometeruren per werkdag, wat iets lager is dan de maand voordien (1036 km/werkdag). Het maandgemiddelde verwijst naar de gemiddelde filezwaarte per werkdag gedurende een specifieke maand. In vergelijking met november 2020 is er sprake van een toename van 190%.

De filezwaarte is de voorbije jaren blijven stijgen, met een eerste piek in mei 2018. In de daaropvolgende periode was er een beperkte daling, gevolgd door een zeer sterke daling in 2020. In april 2021 steeg het jaargemiddelde van de filezwaarte voor het eerst sinds het begin van de coronacrisis opnieuw.

Het jaargemiddelde van de filezwaarte op de hoofdwegen in het Vlaamse Gewest bedraagt in december 2023 848 kilometeruren per werkdag, een nieuw record. Dat wil zeggen dat er in de 12 voorafgaande maanden (januari 2023 - december 2023) elke werkdag gemiddeld 848 kilometer file was gedurende 1 uur lang.

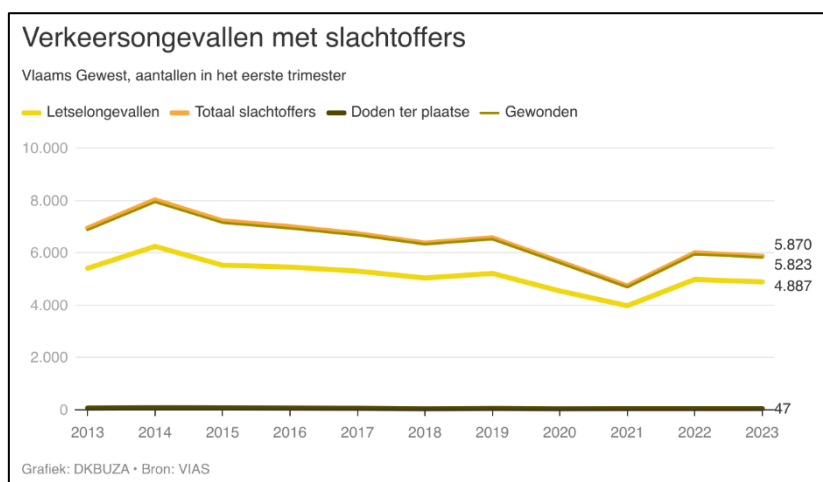
De data zijn afkomstig van het [Vlaams Verkeerscentrum](#) en [Statistiek Vlaanderen](#).

Verkeersongevallen

Na de daling van het aantal ongevallen met slachtoffers in het eerste trimester van 2020 en 2021, stijgt dat aantal terug in 2022. In 2023 neemt het totaal aantal slachtoffers opnieuw licht af met 2,6%.

Onder andere door de maatregelen in het kader van de COVID-19-pandemie daalde het aantal letselongevallen in 2020 naar 4.541 en daarna verder in 2021 naar 3.978. Vanaf 2022 zal het cijfer opnieuw toenemen met 1.003 ongevallen. Het blijft wel nog steeds onder het aantal ongevallen in het eerste trimester van 2019, het jaar voor de pandemie. Toen waren er in het eerste trimester 5.212 letselongevallen.

Volgens de verkeersveiligheidsbarometer van het Vlaams verkeersinstituut Vias vonden er in het eerste trimester van 2023 4.887 letselongevallen plaats. Dat is een daling met 105 ongevallen (-2,1%) ten opzichte van hetzelfde trimester in 2022.

Een letselongeval is een verkeersongeval op de openbare weg met ten minste één voertuig, dat lichamelijke schade veroorzaakt voor minstens één van de betrokkenen (minstens één dode of gewonde). De cijfers worden vergeleken met de cijfers in de overeenstemmende periodes in eerdere jaren om evoluties van ongevallencijfers in kaart te brengen. De cijfers zijn afkomstig van de processen-verbaal opgesteld door de federale wegpolitie en de lokale politiezones.

Officiële jaarcijfers zijn maar beschikbaar tot 2022. Toen werden er 23.381 verkeersongevallen met doden of gewonden geregistreerd in het Vlaamse Gewest. Dat zijn er 10% meer dan in 2021. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met een lager aantal verplaatsingen in 2020 en 2021 door de maatregelen in het kader van de COVID-19-pandemie.

Het merendeel van de ongevallen gebeurde op gemeente- of gewestwegen (92%). Slechts 8% van alle ongevallen gebeurde op autosnelwegen. Het lage aandeel van de autosnelwegen is opvallend, aangezien deze wegen goed zijn voor 53% van alle gereden kilometers.

62% van alle ongevallen met doden of gewonden in België vonden in 2022 plaats in het Vlaamse Gewest. 1 op de 10 ongevallen in België vond plaats in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. In het Waalse Gewest gebeurden 3 op de 10 van de ongevallen in België.

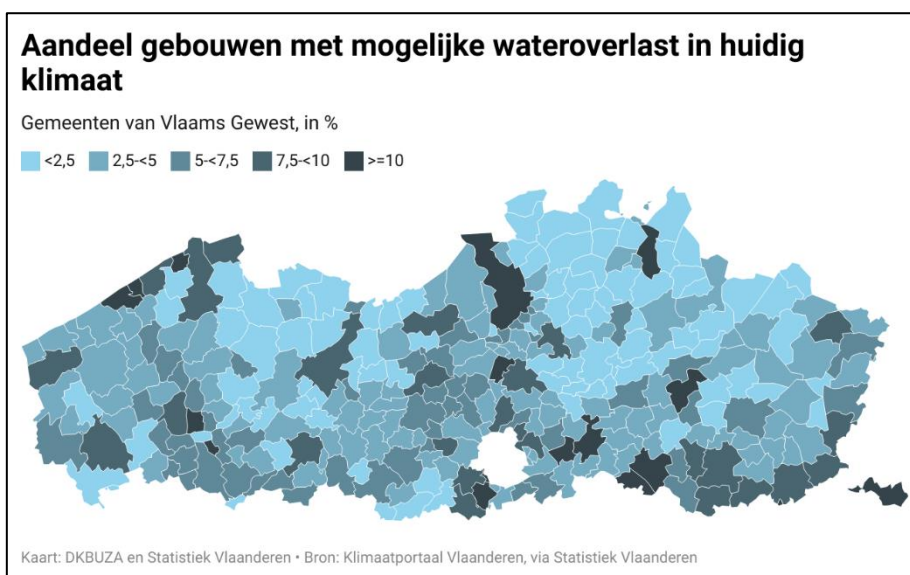
De data zijn afkomstig van het [Vlaams Verkeerscentrum](#) en [Statistiek Vlaanderen](#).

Wateroverlast en overstromingsgevaar

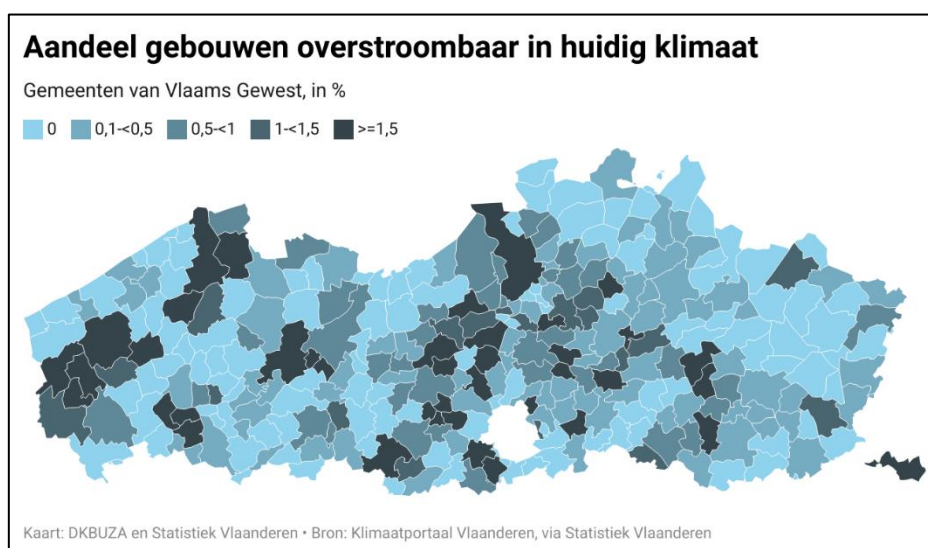
In het huidige klimaat is 4,5% van de gebouwen in het Vlaamse Gewest mogelijk onderhevig aan wateroverlast als gevolg van korte maar erg hevige regenval. 0,7% van de gebouwen is overstroombaar door waterlopen die buiten hun oevers treden. In het hoog-impact scenario van de klimaatverandering kan het aandeel gebouwen geconfronteerd met wateroverlast of overstroming bijna verdubbelen.

In het huidige klimaat is 4,5% van de gebouwen in het Vlaamse Gewest mogelijk onderhevig aan wateroverlast. Bij wateroverlast is de bron van het teveel aan water pluviaal, door korte maar erg hevige regenval.

De top 5 van gemeenten met het hoogste aandeel gebouwen met mogelijke wateroverlast zijn Drogenbos (28,7%), Voeren (19,7%), Oostende (19,6%), Blankenberge (18,5%) en Hoegaarden (17,3%).

In het huidige klimaat is gemiddeld 0,7% van de gebouwen in het Vlaamse Gewest overstroombaar. Bij overstromingen is de bron van het teveel aan water fluviaal, vanuit waterlopen die buiten hun oevers treden. In tegenstelling tot wateroverlast wat in nagenoeg alle gemeenten in het Vlaamse Gewest voor kan komen, is overstroming een meer lokaal gegeven bepaald door de ligging van waterlopen.

De top 5 van gemeenten met het hoogste aandeel overstroombare gebouwen zijn Sint-Martens-Latem (13,3%), Damme (11,4%), Rotselaar (7,2%), Lo-Reninge (6,0%) en Temse (5,8%).

Wanneer de klimaatverandering zich de komende decennia doorzet, kunnen bijvoorbeeld door meer extreme neerslag (in de zomer) of bij langer aanhoudende neerslag (in de winter) extra gebouwen bedreigd worden door wateroverlast of overstromingen. Uitgaande van het hoog-impact scenario kan het aandeel gebouwen geconfronteerd met wateroverlast of overstroming gemiddeld over het Vlaamse Gewest bijna verdubbelen.

De data zijn afkomstig van de [Klimaatportaal](#) en [Statistiek Vlaanderen](#).

Grondwaterstand

De natte laatste weken van 2023 hebben geleid tot aanzienlijk verhoogde grondwaterstanden. In 98% van de meetplaatsen werden er normale tot hoge, en zelfs zeer hoge, grondwaterstanden voor deze tijd van het jaar geregistreerd. De laatste keer dat dergelijke hoge grondwaterstanden in de winter werden waargenomen, dateert van 2000-2001.

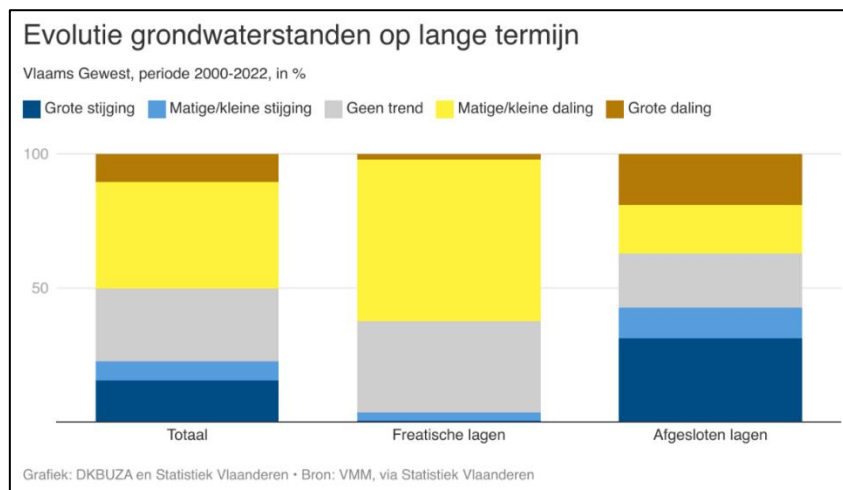
De freatische grondwaterstand schommelt tijdens het jaar: hoog op het einde van de winter en laag op het einde van de zomer. De [grondwaterstandindicator](#) geeft de toestand van het grondwater t.o.v. alle peilen gedurende het jaar (absolute vergelijking) en de toestand voor de tijd van het jaar (relatieve vergelijking). De meetplaatsen die gebruikt worden in het indicatorrapport zijn zo geselecteerd dat de grondwaterstand er zo min mogelijk beïnvloed wordt door waterwinning, drainage of andere menselijke ingrepen. De indicator geeft dus een beeld van de klimatologische variatie van de grondwaterstand.

Op 7 januari 2024 vertoonde 88% van de meetlocaties een hoge (21%) tot zeer hoge (67%) freatische grondwaterstand voor de tijd van het jaar. 10% vertoonde een normale en 2% een lage grondwaterstand.

Bij aanvang van januari 2024 is de situatie beduidend natter dan in het begin van 2023 (met 15% van de meetplaatsen die als hoog tot zeer hoog worden geklasseerd) en 2022 (waarbij 25% als hoog tot zeer hoog wordt gecategoriseerd). Vanaf het begin van september 2022 tot eind 2023 hebben we een opmerkelijke omschakeling gezien van een zeer droge naar een zeer natte situatie. Het is sinds de periode 2000-2001 geleden dat we nog dergelijk hoge grondwaterstanden voor deze tijd van het jaar hebben waargenomen in de winter.

Evolutie grondwaterstanden op lange termijn

Bekeken over de langere periode van 2000 tot 2022 vertoonde 50% van de meetplaatsen een daling van de grondwaterstanden. In 27% van de meetplaatsen was er geen duidelijke trend, bij 23% van de meetplaatsen werd een stijging opgetekend.

Tussen 2000 en 2022 vertoonden de freatische grondwaterlagen veel vaker een daling dan een stijging. De effecten van de opeenvolgende droogteperiodes in de periode 2017-2020 en 2022 zijn in die lagen dus meer zichtbaar dan in de afgesloten lagen. De aanvulling van het grondwater gebeurt vooral in de winter, maar is ook afhankelijk van de neerslag en de hoeveelheid water die verdampt gedurende het hele jaar. De winterneerslag vertoont de recente decennia dan wel een stijging, maar dat wordt gecompenseerd door de algemene toename van de temperaturen en dus ook van de verdamping. Over de periode 2000-2022 vertoonde 63% van de meetpunten in de freatische lagen een daling, slechts 3% een stijging.

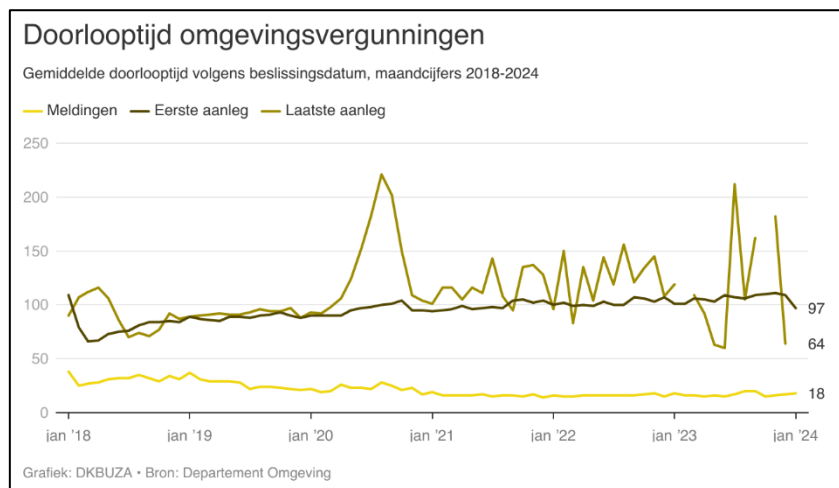
In de afgesloten waterlagen was er bij 37% van de meetpunten een daling, bij 43% een stijging. Afgesloten lagen zijn de diepere grondwaterlagen die bovenaan afgesloten zijn door een ondoorlaatbare laag. In de afgesloten waterlagen is niet het weer maar de grondwaterwinning de belangrijkste beïnvloedende factor.

De data zijn afkomstig van het [Ondersteunend Centrum DOV](#) en [Statistiek Vlaanderen](#).

Doorlooptijd omgevingsvergunningen

In 2020 en 2021 werd een recordaantal omgevingsvergunningen en meldingen in het Omgevingsloket geregistreerd. Sinds 2018 is het gebruik van het e-loket verplicht, waardoor de overheden die piek ondanks de COVID-19-crisis goed konden verwerken. Het aantal blijft in 2022 nog steeds hoog, maar neemt vanaf 2023 wel stevig af.

Tijdens de coronajaren 2020 en 2021 werd een recordaantal omgevingsvergunningen en meldingen in het Omgevingsloket geregistreerd. In 2020 gaat het om 69.300 toegekende vergunningen, in 2021 om 77.200 vergunningen. In 2022 neemt het aantal toegekende vergunningen langzaam af. In 2023 is er sprake van 61.608 vergunningen. Het aantal meldingen blijft wel op hetzelfde niveau.

Dat mensen meer thuis waren in die periode heeft eigenaars ertoe aangezet om in of rondom de woning werken uit te voeren waarvoor een vergunning nodig was. Dat verklaart mede het hoge aantal vergunningen in 2020 en 2021. Sinds 2018 moeten omgevingsvergunningen via het Omgevingsloket volledig digitaal ingediend worden. Die digitalisering zorgde er tijdens de lockdowns met verplicht telewerk voor dat de overheid de vergunningsaanvragen kon blijven behandelen.

De gemeenten nemen over 95,7% van de aanvragen een beslissing. Het merendeel van de aanvragen zijn immers voor woningen, waarvoor gemeenten bevoegd zijn. De Vlaamse overheid beslist over 0,8 procent van de aanvragen, de provincie over 3,5 procent.

Gemiddeld wordt na ca. 95,5 dagen een beslissing genomen in eerste aanleg. De doorlooptijd verschilt naargelang van de overheid die bevoegd is (en van de mate van complexiteit van de aanvraag). Gemeenten beslissen gemiddeld na ca. 84 dagen. Ze hebben meer aanvragen waarvoor geen openbaar onderzoek nodig is, waardoor de procedures sneller kunnen. De provincies en het Vlaams Gewest beslissen gemiddeld na ca. 147 dagen, gezien de dossiers veelal complexer zijn en een openbaar onderzoek vereisen.

De piek in de doorlooptijd van beroepen in 2020 is het gevolg van een aantal tijdelijke maatregelen in het kader van de COVID-19-pandemie. Voor alle lopende of ingediende dossiers in de periode maart-april werden de openbare onderzoeken opgeschort of uitgesteld en de beslissingstermijnen verlengd. Ook de periode waarbinnen beroep kon worden ingesteld, werd verlengd.

Het hogere aantal vergunningen in 2020 en 2021 toont dat het begin van de coronacrisis met een volledige lockdown gedurende een langere periode, geen invloed gehad heeft op de werking van de verschillende overheden. Dankzij de digitalisering en de flexibiliteit van o.a. gemeenten is het hoge aantal vergunningsaanvragen goed verwerkt kunnen worden.

De data zijn afkomstig uit de [omgevingsloketrapportering](#) van het [Departement Omgeving](#).

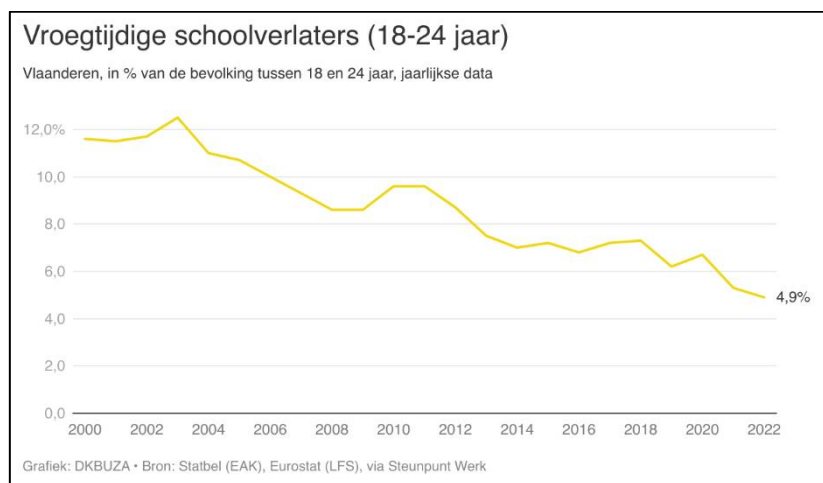
Inclusieve groei

Vroegtijdige schoolverlaters bij 18- tot 24-jarigen

Het aandeel vroegtijdige schoolverlaters bereikt in 2022 het laagste punt ooit (4,9%). Het aandeel ligt bij mannen (5,5%) beperkt hoger dan bij vrouwen (4,2%).

In 2022 daalde het aandeel vroegtijdige schoolverlaters naar het laagste punt ooit met 4,9%. Het gaat om jongeren die geen kwalificatie van het niveau secundair onderwijs hebben behaald en die geen onderwijs of opleiding meer volgden in de vier weken voor de bevraging.

In 2021 was volgens de resultaten van de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) nog 5,3% van de Vlaamse 18- tot 24-jarigen een vroegtijdige schoolverlater. In 1999 lag het aandeel vroegtijdige schoolverlaters wel een pak hoger (13,6%).

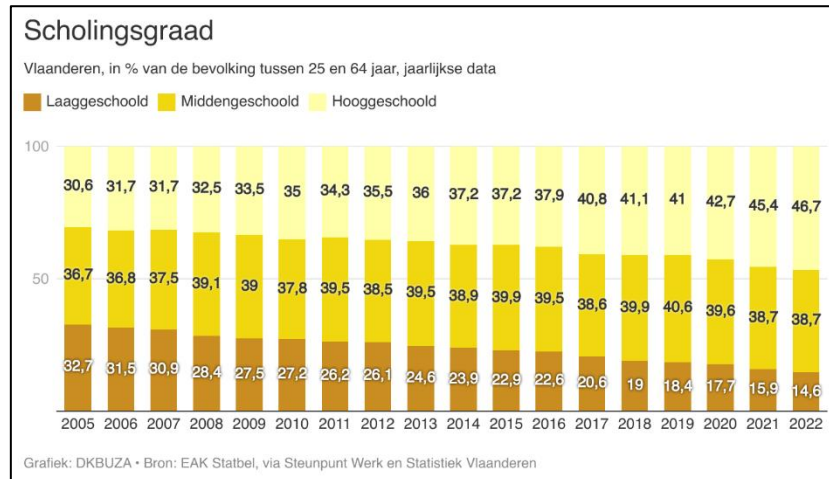
Het aandeel vroegtijdige schoolverlaters lag in 2022 bij mannen (5,5%) beperkt hoger dan bij vrouwen (4,2%). Sinds 1999 daalde dat aandeel zowel bij mannen als bij vrouwen.

In 2022 lag het aandeel vroegtijdige schoolverlaters in het Vlaamse Gewest (4,9%) lager dan in de andere gewesten. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest ging het om 7,4%, in het Waalse Gewest om 8,6%. In de Europese Unie (EU27) lag het aandeel vroegtijdige schoolverlaters in 2022 gemiddeld op 9,6%.

Scholingsgraad bij 25- tot 64-jarigen

In Vlaanderen neemt de scholingsgraad van de bevolking doorheen de jaren steeds toe. Ruim 85% van de Vlamingen is midden- of hooggeschoold. Vooral jongeren zijn steeds vaker hooggeschoold.

In 2021 was 14,6% van de 25- tot 64-jarigen laaggeschoold, 38,7% middengespoold en 46,7% hooggeschoold. Laaggeschoolden zijn personen zonder een eindiploma van het secundair onderwijs. Middengespoolden hebben het secundair onderwijs of het postsecundair niet-hoger onderwijs met succes afgewerkt. Hooggeschoolden beschikken over een diploma hoger onderwijs.

Het aandeel laaggeschoolden daalde tussen 1999 en 2022 van 42,3% naar 14,6%. Een omgekeerde evolutie is er bij de middengespoolden en de hooggeschoolden: in vergelijking met 1999 zijn de aandelen midden- en hooggeschoolden duidelijk gestegen, respectievelijk van 32,5% naar 38,7% en van 25,2% naar 46,7%.

Vrouwen zijn gemiddeld hoger geschoold dan mannen. In 2022 was 51,3% van de vrouwen hooggeschoold tegenover 40,9% van de mannen. Daartegenover staat dat 16,7% van de mannen laaggeschoold is en 14,1% van de vrouwen.

Hoe jonger de bevolking is, hoe hoger ze geschoold is. Zowel bij de 25- tot 34-jarigen (53,5%) als bij de 35- tot 44-jarigen (50,4%) was in 2022 ongeveer de helft hooggeschoold. Bij de 45- tot 54-jarigen was dat 46,2% en bij de 55- tot 64-jarigen 37,1%. In die laatste leeftijdsgroep was 23% laaggeschoold. Bij de jongere leeftijdsgroepen ligt dat aandeel duidelijk lager (rond 9,6%).

Werkenden zijn vaker hooggeschoold, niet-beroepsactieven vaker laaggeschoold. 48,4% van de werkenden tussen 25 en 64 jaar was in 2022 hooggeschoold. Bij de personen die werkloos zijn, was 33,5% hooggeschoold. Bij de niet-beroepsactieven (mensen die niet werken en die ook niet actief op zoek zijn naar een job) was dat 22,8%.

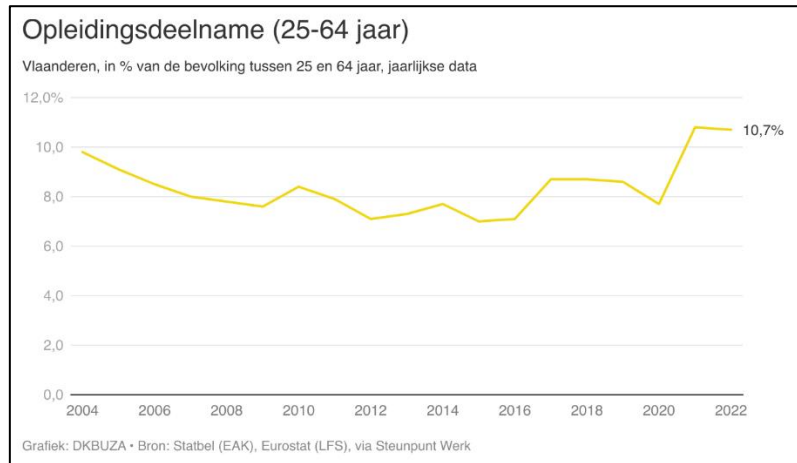
Omgekeerd was bij de werkenden 12,2% laaggeschoold. Bij de werklozen was dat 23,6% en bij de niet-beroepsactieven 36,3%.

De data zijn afkomstig van [Steunpunt Werk](#) en [Statistiek Vlaanderen](#).

Levenslang leren

De deelname van de Vlaamse bevolking aan opleidingen stijgt tot bijna 11%. Dit betekent tegelijkertijd wel dat bijna 89% van de bevolking niet deelneemt aan een opleiding. Onder de 25- tot 64-jarigen, hooggeschoolden en werklozen is er sprake van de meeste participatie.

In 2022 nam 10,7% van de inwoners van het Vlaamse Gewest tussen 25 en 64 jaar deel aan een opleiding (binnen of buiten het reguliere onderwijs) tijdens de 4 weken voorafgaand aan de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK).

In de periode 2004-2022 schommelde de opleidingsdeelname telkens tussen 7,0% en 10,8%. Als gevraagd wordt naar het volgen van een opleiding in de afgelopen 12 maanden in plaats van de afgelopen 4 weken, ligt het aandeel nagenoeg even hoog als in 2021 (10,8%).

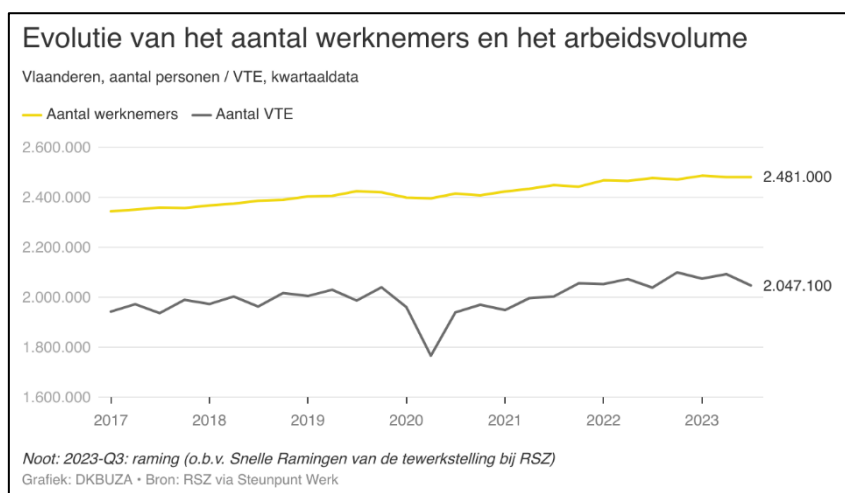
Hoe jonger ze zijn, hoe vaker mensen deelnemen aan opleidingen: 15,6% van de 25- tot 34-jarigen nam deel aan een opleiding tegenover 11,3% bij de 35- tot 44-jarigen, 10,0% bij de 45- tot 54-jarigen en 6,4% bij de 55- tot 64-jarigen. Ook naar onderwijsniveau is er een duidelijk verschil: hogeschoolden (16,4%) participeerden veel vaker aan een opleiding dan laaggeschoolden (3,9%) en middengeschoolden (6,3%).

Ten slotte was er ook een verschil naar socio-economische positie. Werklozen (18,5%) participeerden het vaakst, meer dan de werkenden (11,1%). De groep niet-beroepsactieven (personen die niet werken en die ook niet actief op zoek zijn naar een job) volgde het minst vaak een opleiding (8,1%).

Evolutie aantal werknemers en arbeidsvolume

Vanaf het tweede kwartaal van 2021 staat de Vlaamse loontrekkende tewerkstelling boven het precoronavirus niveau. Ook de tewerkstelling in VTE stijgt vanaf eind 2021 tot net boven die van voor de crisis. In het derde kwartaal van 2023 bedraagt het aantal werknemers 2.481.000 en het aantal VTE 2.047.100.

De COVID-19-crisis, de noodzakelijke gezondheidsmaatregelen en de daarmee samenhangende economische krimp lieten zich uiteraard ook voelen op de arbeidsmarkt. Maar een scherpe daling van de loontrekkende tewerkstelling bleef in 2020 uit. Dat is onder andere te danken aan het stelsel van de tijdelijke werkloosheid, waarbij de band tussen werknemer en werkgever behouden blijft maar er geen of slechts gedeeltelijke prestaties verricht worden.

In het eerste kwartaal van 2021 bereikte de Vlaamse loontrekkende tewerkstelling voor het eerst het precorona niveau met 2.423.114 **werknemers**. Ook in 2022 en 2023 nam het aantal gestaag toe tot 2481.000 werknemers in het derde kwartaal van 2023. Op jaarbasis - ten opzichte van het derde kwartaal van 2022 - nam de loontrekkende tewerkstelling toe met 4.254 personen (+0,2%).

De evolutie van de tewerkstelling uitgedrukt in **voltijdsequivalenten** (VTE), die ook rekening houdt met het aantal gewerkte uren, verliep grilliger. Na een diepe duik van -9,9% in het tweede kwartaal van 2020, veerde het aantal werknemers in voltijdsequivalenten in het derde kwartaal stevig op met +9,8%. Ook hierna zal het aantal verder toenemen, maar de groei zal in 2023 wel vertragen. In het derde kwartaal van 2023 is er sprake van 2.047.100 voltijdsequivalenten. Dit is een toename op jaarbasis van 0,4%.

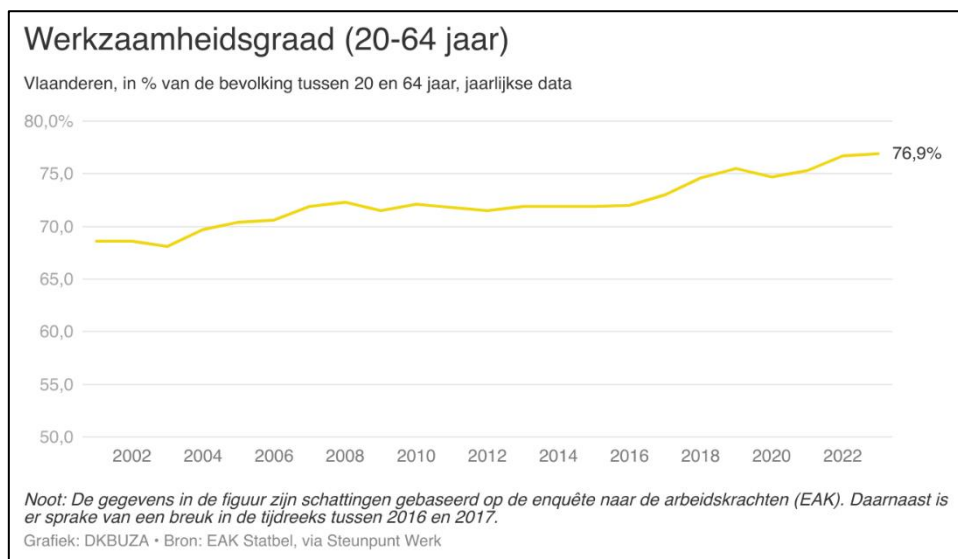
De data zijn afkomstig van: [Steunpunt Werk](#).

Werkzaamheidsgraad bij 20- tot 64-jarigen

In Vlaanderen was in 2023 76,9% van de 20- tot 64-jarigen aan het werk. Dat is een stijging van 0,5% op jaarbasis.

In 2023 lag de werkzaamheidsgraad bij de bevolking van 20 tot 64 jaar in het Vlaamse Gewest op 76,9%. Dat betekent dat 76,9% van de 20- tot 64-jarigen een betaalde baan had. De werkzaamheidsgraad is toegenomen van 67,3% in 1999 tot 75,5% in 2019. In 2020 was er een lichte daling (74,7%), in 2021 herstelde die zich tot net onder het niveau van 2019. In 2023 liggen de cijfers voor Vlaanderen hoger dan het Belgisch gemiddelde (72%) en dan het Europees gemiddelde (75,2% in EU27).

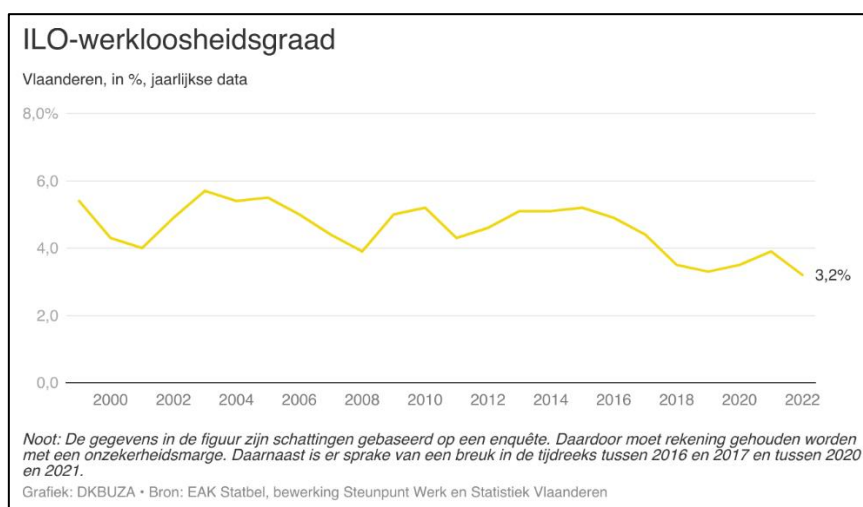
De werkzaamheidsgraad wordt uitgedrukt in een trendniveau, dat is het gemiddelde van de voorbije vier kwartalen. Het trendniveau van 2023 is dat van het derde kwartaal, dus van het vierde kwartaal van 2022 tot het derde kwartaal van 2023.

De data zijn afkomstig van: EAK Statbel, via [Steunpunt Werk](#)

ILO-werkloosheidsgraad

De ILO-werkloosheidsgraad daalt in Vlaanderen naar 3,2% - een historisch laag niveau. Het gaat om het aandeel werklozen in de werkende bevolking van 15 tot 64 jaar. De werkloosheidsgraad is het hoogst bij mannen, de leeftijdscategorie 15- tot 34-jarigen en laaggeschoolden.

In de periode 1999-2017 schommelde de werkloosheidsgraad rond 4,5%, met in 2003 de hoogste werkloosheidsgraad (5,7%). In 2022 was de werkloosheidsgraad nog nooit eerder zo laag. Het daalde van 3,9% in 2021 tot 3,2% het jaar nadien.

Vanaf 2021 is er een groter verschil op te merken tussen mannen en vrouwen, waarbij mannen een hogere werkloosheidsgraad kennen. In 2022 daalde het verschil echter voorzichtig. Toen bedroeg de ILO-werkloosheidsgraad van mannen 3,4% en van vrouwen 3,0%.

Wat leeftijdsgroepen betreft, zien we een hogere werkloosheidsgraad bij 15- tot 34-jarigen. In 2022 bedroeg deze 5,3%. Dat is 1,3 ppt. lager dan in 2021. De curve van de leeftijdsgroepen kende in de periode 1999-2022 grotendeels eenzelfde verloop, met schommelingen tussen 2,0% en 4,8%.

In de periode 1999-2022 lag de werkloosheidsgraad steeds het hoogst bij laaggeschoolden. In 2022 bedroeg dit 5,9%. Dat is iets lager dan in 2021, toen de werkloosheidsgraad 6,6% bedroeg.

De data zijn afkomstig van: EAK Statbel, via Steunpunt Werk en [Statistiek Vlaanderen](#).

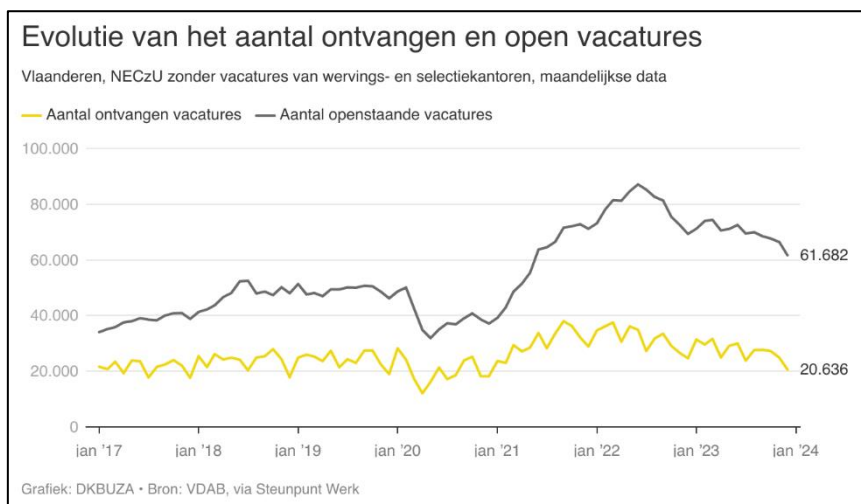
Aantal ontvangen en openstaande vacatures

De VDAB ontvangt nog steeds meer vacatures dan vóór de COVID-19-crisis. De vacatures geraken echter moeizamer ingevuld. De voorbije twaalf maanden werden er wel veel minder vacatures gemeld dan in de periode van twaalf maanden daarvoor.

In december 2023 werden 20.636 vacatures rechtstreeks aan de VDAB gemeld in het Normaal Economisch Circuit zonder Uitzendopdrachten (NECzU). De vacatures van wervings- en selectiekantoren staan hier niet bij. Op jaarbasis betekent dit een afname van -16,4%. Het aantal openstaande vacatures in december 2023 betreft 61.682. Dat is op jaarbasis een afname van -11%.

Het aantal ontvangen vacatures daalde sinds de piek van 37.984 in september 2021 naar 24.679 in december 2022. Vanaf januari 2023 steeg het aantal opnieuw naar 31.639 ontvangen vacatures in maart 2023. Hierna zal het aantal weer dalen naar 20.636 in december 2023. Het ligt hiermee net iets hoger dan in 2019. In december 2019 waren er 18.989 ontvangen vacatures.

Het aantal openstaande vacatures stijgt bijna constant na de start van de COVID-19-crisis. Dit heeft te maken met de economische groei, waarbij sommige sectoren door de gevolgen van de pandemie rake klappen kregen. In juni 2022 bereikt het aantal een piekmoment met 87.130 openstaande vacatures t.o.v. 49.427 vacatures in juni 2019. Vanaf juli 2022 daalt de trend naar 61.682 openstaande vacatures in december 2023. Hoewel de vacaturemarkt ten opzichte van een jaar eerder afkoelt, geraken vacatures nog steeds moeizaam ingevuld.

De voorbije twaalf maanden (januari 2023 – december 2023) werden 3267397 vacatures gemeld aan de VDAB. Dat is 14% minder dan in de periode van twaalf maanden daarvoor.

Vacatures kunnen op verschillende manieren geteld worden. Bij het tellen van ontvangen vacatures (jobs) wordt het aantal nieuwe vacatures geteld dat in de loop van een bepaalde maand is toegevoegd aan het vacaturebestand. Als het gaat over openstaande vacatures (jobs) dan wordt het aantal vacatures geteld dat op het einde van de gekozen maand nog niet afgehandeld is, en dus nog open staat.

De data zijn afkomstig van: [VDAB](#), via [Steunpunt Werk](#).

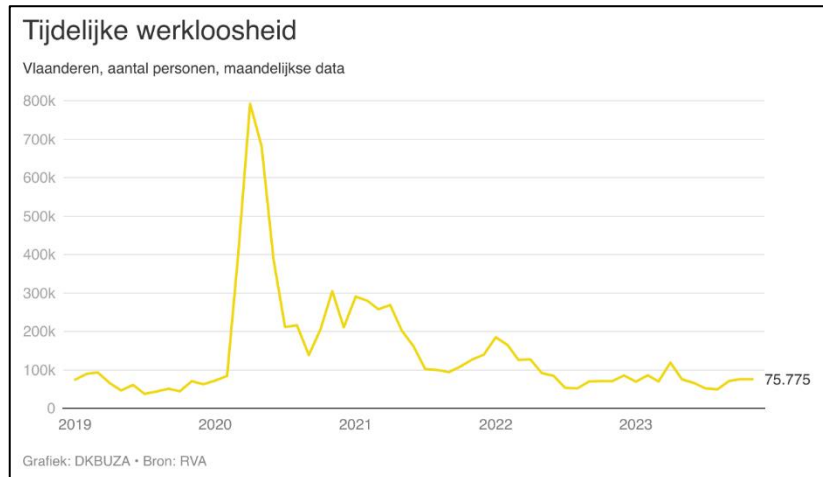
Tijdelijke werkloosheid

Na een korte stijging van het aantal tijdelijke werklozen tussen oktober 2021 en januari 2021, neemt het aantal verder af in de maanden nadien tot 49.036 in augustus 2023. In november 2023 zijn er 75.775 tijdelijke werklozen t.o.v. 70.720 een jaar eerder.

De afgelopen jaren waren er op maandbasis gemiddeld 65.000 werknemers tijdelijk werkloos omwille van economische redenen, slecht weer, overmacht of een andere reden die toegang geeft tot het systeem van tijdelijke werkloosheid.

Na de piek van 792.089 tijdelijke werklozen in april 2020, mede als gevolg van corona, neemt het aantal vanaf mei 2020 weer sterk af. Vanaf oktober 2020 zijn er vervolgens terug meer tijdelijke werklozen, maar het aantal is nooit meer hoger dan 304.532.

Vanaf mei 2021 neemt het aantal tijdelijke werklozen sterk af. In augustus 2023 bedraagt dit nog 49.036. Dat is net iets hoger dan voor de COVID-19-crisis, in augustus 2019, wanneer het cijfer 43.406 bedroeg. Na de zomer stijgt het aantal wel weer tot 75.775 in november 2023.

Het verminderde aantal tijdelijke werklozen omwille van overmacht (bv. door corona) draagt bij tot een sterke daling in de algemene cijfers. In november 2023 waren er nog maar 1.264 als gevolg van dit motief, terwijl het aantal piekte met 91.857 tijdelijke werklozen in augustus 2021.

Daartegenover blijft het aantal Vlamingen dat tijdelijk werkloos is omwille van economische redenen eerder constant, met uitzondering van een uitschieter in april 2023 van 79.967 tijdelijk werklozen. In november 2023 zijn er 50.432 Vlamingen tijdelijk werkloos omwille van economische redenen.

Met tijdelijke werklozen wordt bedoeld: werknemers van wie de arbeidsovereenkomst geheel of gedeeltelijk tijdelijk is geschorst omwille van diverse redenen.

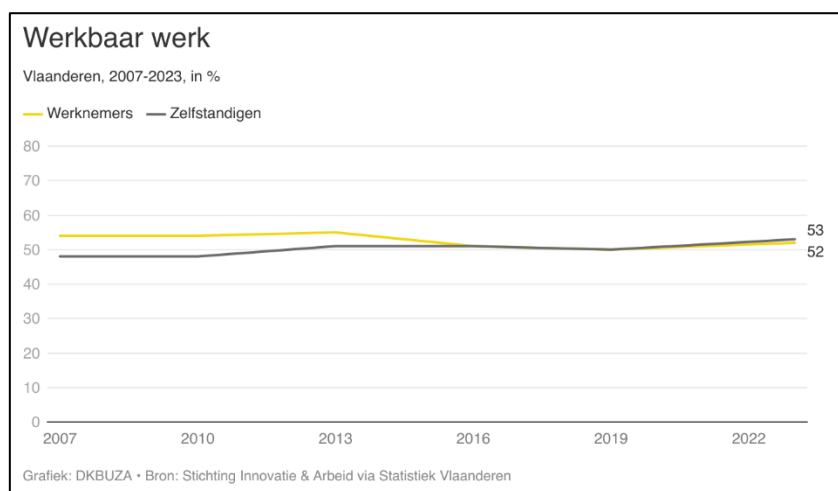
De data zijn afkomstig van: [RVA](#).

Werkbaar werk

Iets meer dan de helft van de werknemers en zelfstandigen heeft werkbaar werk. De werkbaarheidsgraad lag in 2023 voor zowel werknemers als zelfstandigen hoger dan de bij de twee voorgaande metingen. Bij zelfstandigen ligt deze voor het eerst hoger dan bij werknemers.

De werkbaarheidsgraad bij werknemers in het Vlaamse Gewest lag in 2023 op 52%. Met andere woorden signaleert meer dan de helft van Vlaamse werknemers geen knelpunten op het vlak van psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en de balans tussen werk en privéleven.

De werkbaarheidsgraad bij zelfstandigen lag in 2023 op 53%. Dat is net iets meer dan bij werknemers. In vergelijking met de nulmeting in 2007 lag de werkbaarheidsgraad in 2023 beduidend hoger.

De werkbaarheidsgraad van werknemers en zelfstandigen kent doorheen de jaren een vergelijkbaar verloop. Het aantal voor werknemers steeg in 2013 licht tot 55%, waarna het in 2016 en 2019 zou afnemen met 1% en 5%. In 2023 neemt de werkbaarheidsgraad van werknemers opnieuw licht toe. Ook bij zelfstandigen neemt de werkbaarheidsgraad in 2013 licht toe tot 51%. Terwijl deze in 2016 en 2019 eerder stabiel blijft, stijgt deze in 2023 naar 53%.

Zowel werknemers als zelfstandigen geven aan dat psychische vermoeidheid of werkstress het grootste knelpunt is. Terwijl er een daling is van het aandeel werknemers dat dit als een probleem ervaart, is het aandeel zelfstandigen wel hetzelfde gebleven.

Vrouwelijke werknemers geven aan minder werkbare jobs te hebben dan hun mannelijke collega's. In vergelijking met 2004 ligt de werkbaarheidsgraad lager in 2023. Bij mannen steeg de werkbaarheid in dezelfde periode. Voor zelfstandigen is dit verschil tussen mannen en vrouwen minder opvallend.

Naast gender valt er ook een verschil op te merken op vlak van leeftijd. Terwijl werknemers die jonger waren dan 30 jaar in 2023 de hoogste werkbaarheidsgraad kenden, ervaarden 30- tot 39-jarigen de laagste. Bij zelfstandigen kennen 55-plussers de hoogste werkbaarheidsgraad. De 30- tot 39-jarige zelfstandigen kennen daarentegen de laagste.

Wat onderwijsniveau betreft, geeft 53% van de hoogopgeleide werknemers in 2023 aan meer werkbare jobs te hebben tegenover 43% van de laaggeschoolde werknemers. Bij beide groepen lag de werkbaarheidsgraad in 2023 lager dan in 2004. Bij zelfstandigen zien we het tegenovergestelde: de werkbaarheidsgraad stijgt voor beide groepen.

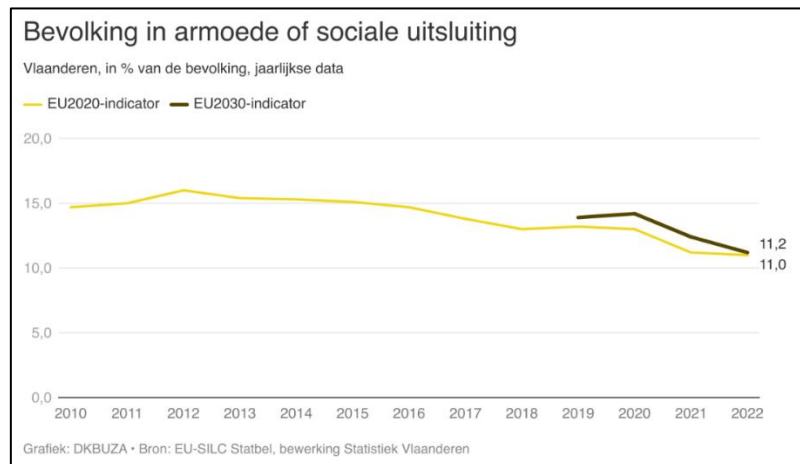
De data zijn afkomstig van [Stichting Innovatie & Arbeid](#), via [Statistiek Vlaanderen](#).

Bevolking in armoede of sociale uitsluiting

11% van de inwoners van het Vlaamse Gewest leven in armoede of sociale uitsluiting. Dat zijn ongeveer 740.000 personen. Dat aandeel daalt de laatste jaren. De grootste groep zijn de werklozen (55%) en niet-actieven (31%).

Volgens de EU-SILC-enquête van 2022 leefde 11% van de inwoners van het Vlaamse Gewest in armoede of sociale uitsluiting. Dat komt overeen met ongeveer 740.000 personen.

Het gaat om personen die voldoen aan de criteria van de samengestelde armoede-indicator van de Europa 2030-strategie. Dat zijn personen die leven in een huishouden met een inkomen onder de armoededrempel, die leven in een huishouden met ernstige materiële en sociale deprivatie en/of die jonger zijn dan 64 jaar en leven in een huishouden met zeer lage werkintensiteit.

Bovenstaande samengestelde indicator wijkt beperkt af van de indicator die vroeger werd gebruikt in het kader van de opvolging van de Europa 2020-strategie. De EU-SILC-enquête werd in 2019 ingrijpend vernieuwd. Daardoor is voorzichtigheid geboden bij het maken van vergelijkingen met de resultaten van voorgaande jaren. Verder ligt het aandeel personen dat volgens de EU2020-indicator als in armoede of sociale uitsluiting wordt beschouwd, in de meest recente jaren lager dan in de periode 2004-2006.

Naar socio-economische positie is het hoogste aandeel in armoede of sociale uitsluiting te vinden bij werklozen (55%) en niet-actieven (zonder gepensioneerden) (31%). Het aandeel lag in 2022 ook veel hoger bij huurders (28%) dan bij eigenaars (7%). Het aandeel in armoede of sociale uitsluiting neemt af naarmate het opleidingsniveau stijgt: bij hogeschoolden ging het in 2022 om 6%, bij laaggeschoolden om 24%. Ten slotte varieert het aandeel in armoede of sociale uitsluiting ook naar geboorteland. Personen geboren in België kennen het laagste aandeel (9%), personen geboren buiten de Europese Unie het hoogste aandeel (35%).

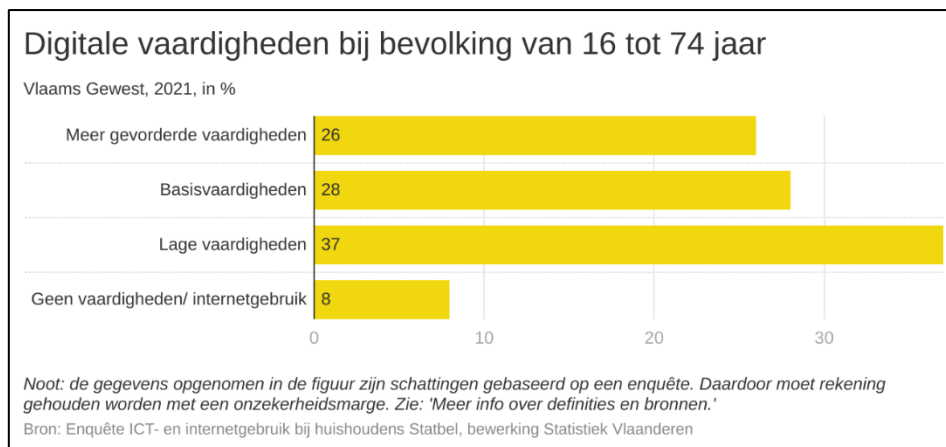
Specifiek bij kinderen onder de 18 jaar is er in 2021 bij 8% een verhoogd risico op armoede te bemerken. 10% van de kinderen leeft in een gezin waarvan de referentiepersoon aangeeft dat het moeilijk tot zeer moeilijk is om financieel rond te komen. Hoewel beide cijfers sinds 2019 zijn gedaald, valt deze afname statistisch te verwaarlozen. Het aantal minderjarigen in ernstige materiële en sociale deprivatie is daarentegen wel licht toegenomen. Deze bedraagt in 2021 6%. Meer informatie over armoede-indicatoren op kindniveau is terug te vinden bij het [Agentschap Opgroeien](#).

De data zijn afkomstig van Statbel, via [Statistiek Vlaanderen](#).

Digitale vaardigheden bij burgers

Iets meer dan de helft van de Vlamingen van 16 tot 74 jaar beschikte minstens over digitale basisvaardigheden. De digitale vaardigheden nemen af met de leeftijd en toe met de scholingsgraad en het inkomen.

In 2021 had 54% van de inwoners van het Vlaamse Gewest van 16 tot 74 jaar minstens digitale basisvaardigheden. Dat betekent dat die personen beschikken over de nodige basisvaardigheden op vlak van het opzoeken en controleren van online informatie, het online communiceren, het gebruiken van software, het beheren van persoonlijke gegevens op het internet en het oplossen van problemen of het omgaan met computers of elektronische apparaten. 26% van de bevolking had meer gevorderde vaardigheden op al deze aspecten.

Daartegenover staat dat 46% van de bevolking van 16 tot 74 jaar de nodige digitale basisvaardigheden mist: 37% heeft lage digitale vaardigheden en 8% heeft geen digitale vaardigheden of heeft geen internet gebruikt in de voorbije 3 maanden.

Ongeveer 9 op de 10 Vlamingen beschikten in 2021 over basisvaardigheden of meer gevorderde vaardigheden op vlak van informatie en datageletterdheid (87%), communicatie (93%) of probleemoplossing (89%). Voor informatie en communicatie had minstens 75% meer gevorderde vaardigheden, voor probleemoplossing was dat 59%.

Op vlak van het omgaan met software en het beheren van de persoonlijke online informatie hebben heel wat minder personen minstens basisvaardigheden (respectievelijk 68% en 65%).

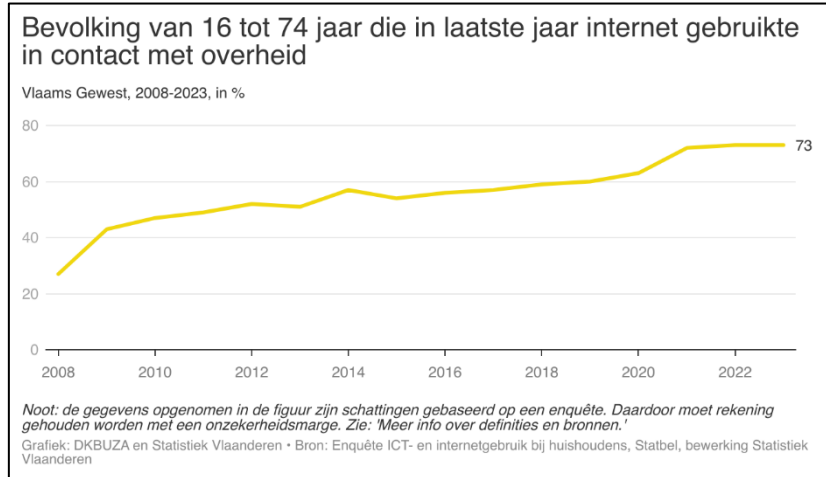
De digitale vaardigheden nemen af met de leeftijd en toe met de scholingsgraad en het inkomen. Naar geslacht en geboorteland zijn er kleinere verschillen. Bij de 55- tot 74-jarigen had in 2021 64% geen digitale basisvaardigheden, bij de laaggeschoolden was dat 75% en bij de mensen met een inkomen onder de 1.499 euro 69%.

De data zijn afkomstig van [Statistiek Vlaanderen](#).

Digitale overheid

In 2023 steeg het aandeel Vlamingen dat de overheid via internet contacteert. Informatie opvragen blijkt hiervoor de belangrijkste reden te zijn. 88% van de hooggeschoolden contacteerde de overheid via internet, tegenover 51% van de laaggeschoolden.

In 2023 gaf 73% van de inwoners van het Vlaamse Gewest tussen 16 en 74 jaar aan dat zij tijdens het voorgaande jaar via internet contact legden met de overheid. Doorheen de tijd nam dat aandeel toe. In 2008 had iets meer dan een kwart het internet gebruikt om contact te nemen met de overheid, in 2009 ging het om 43%. Dat percentage steeg verder over 60% in 2019 tot 73% in 2023.

In contact met de overheid gebruikt men het internet vooral om informatie op te vragen. In 2023 was dat geval bij 3 op de 5 inwoners. Daarnaast gebruikte iets meer dan 1 op de 5 het internet om formulieren naar de overheid te sturen en om documenten te downloaden. Er is sprake van een eerder geleidelijke toename tot 2020 en een sterke stijging in 2021, zowel in het aantal burgers dat internet gebruikte in contact met de overheid als voor alle drie de bevraagde redenen van contact (informatie, formulieren, documenten). In 2022 en 2023 is er sprake van een lichte stijging of stabilisatie.

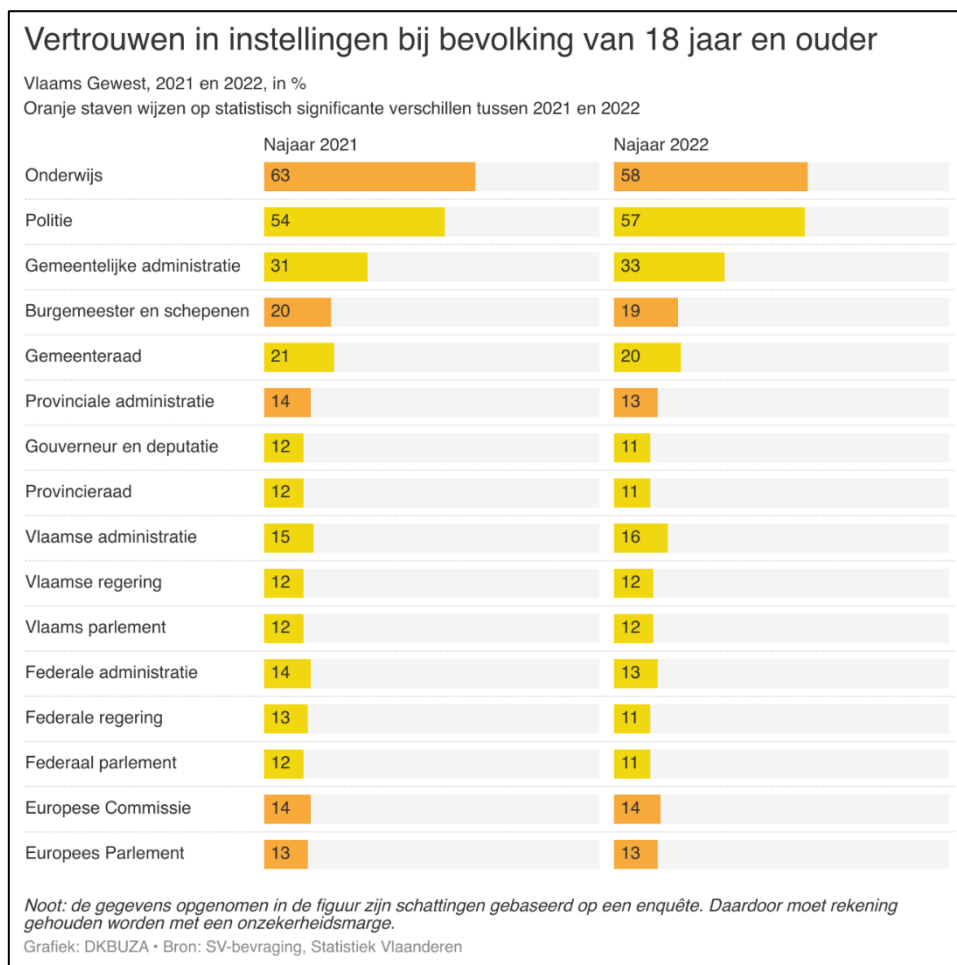
Er zijn uitgesproken verschillen in het gebruik van het internet bij contacten met de overheid naargelang het opleidingsniveau. Zo lag het aandeel in 2023 bij hooggeschoolden op 88%, bij laaggeschoolden was dat 51%. Daarnaast maken 25- tot 54-jarigen het vaakst gebruik van het internet in hun contact met de overheid. In 2023 ging het om 80% van de 25- tot 54-jarigen tegenover 66% van de 55-plussers.

Vertrouwen in de overheid

Hoe dichter het bestuur bij de burger staat, hoe meer die burger zijn overheid vertrouwt. De administratieve diensten krijgen iets meer vertrouwen dan de besluitvormingsorganen. Het meeste vertrouwen heeft de Vlaming in onderwijs en politie. Ten opzichte van 2021 is de daling van het vertrouwen in het onderwijs het meest opvallend.

In zowel 2021 als 2022 gaven de inwoners van het Vlaamse Gewest aan het meeste vertrouwen te hebben in het onderwijs en de politie, met respectievelijk 58% en 57% van de volwassen bevolking die (heel) veel vertrouwen had in deze instellingen. Het vertrouwen in het onderwijs is wel gedaald ten opzichte van 2021. Dit daalde van 63% naar 58%. Bij de andere instellingen zijn de verschillen beperkt.

Bij de politieke instellingen scoren de gemeentelijke instellingen over het algemeen beter dan de instellingen op Vlaams, federaal en Europees niveau. Uitzondering is de Europese Commissie, die hoger scoort dan de Vlaamse en de federale regering. Binnen de Vlaamse overheid scoort de administratie beter dan de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement. 16% van de volwassenen geeft aan (heel) veel vertrouwen te hebben in de administratie, tegenover 12% voor regering en parlement.

Ook uit andere bevragingen blijkt dat het vertrouwen in de overheid stijgt met de nabijheid van het bestuur. In het voorjaar 2023 gaf 27% van de volwassen inwoners van het Vlaamse Gewest aan veel of heel veel vertrouwen te hebben in de lokale overheid. Het vertrouwen in de overige (hogere) bestuursniveaus is merkbaar lager: 20% bij de Europese overheid, 18% bij de provinciale overheid, 17% bij de Vlaamse overheid en 15% bij de federale overheid. Hoewel de onderlinge verhoudingen min of meer stabiel blijven t.o.v. een jaar geleden, nam het aandeel met (heel) veel vertrouwen in de lokale, provinciale en federale overheid af.

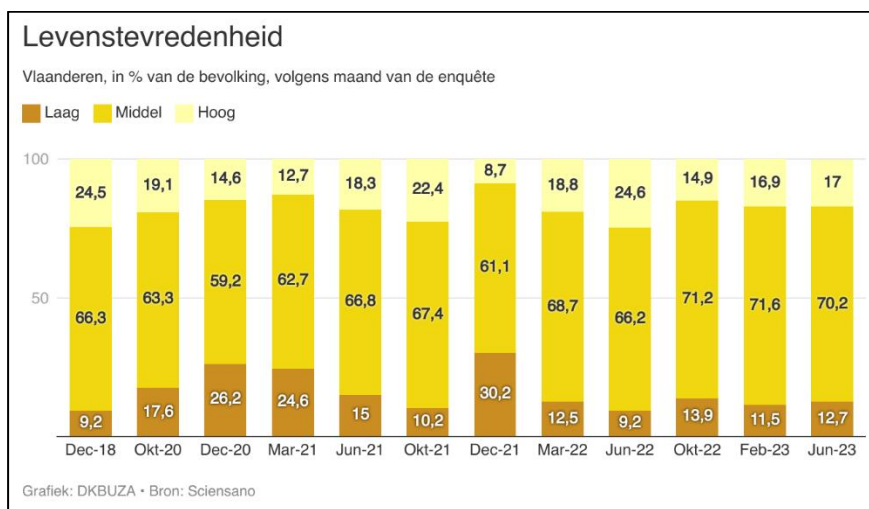
De data zijn afkomstig van Statistiek Vlaanderen voor [overheidsinstellingen](#) en voor [overheid algemeen](#).

Gezonde groei

Levenstevredenheid

Na een toenemende levenstevredenheid in de zomer en het najaar van 2021, liet de impact van de vierde coronagolf zich sterk voelen. De levenstevredenheid in Vlaanderen daalde fors naar het laagste peil sinds de start van de pandemie. In het voorjaar 2022 veert die tevredenheid weer op naar het peil van de maanden vóór de vierde golf. Vanaf oktober 2022 ligt het cijfer voor het aantal Vlamingen met een hoge levenstevredenheid terug iets lager, maar in de maanden nadien zal het opnieuw stijgen.

Een relatief stabiele groep in de samenleving geeft aan middelmatig tevreden te zijn met zijn leven (>60%). Vooral het percentage volwassenen dat aangeeft in hoge of lage mate tevreden te zijn met zijn leven, reflecteert de impact van de COVID-19 pandemie.

In december 2020 kende de ontevredenheid een eerste piek met 26,2% van de volwassenen die 'laag' scoorden. Sindsdien daalde de ontevredenheid tot 10,2% en steeg de tevredenheid tot 22,4% in oktober 2021. Toen bereikte de levenstevredenheid bijna terug het peil van voor de pandemie (referentiejaar 2018: 24,5% hoog, 66,3% middel en 9,2% laag).

De impact van de vierde coronagolf liet zich echter meteen voelen in de bevraging van december 2021. Het aantal volwassenen dat een lage tevredenheid aangeeft, steeg naar 30,2%. Dat is het hoogste peil sinds de start van de pandemie. Het aantal volwassenen dat een hoge tevredenheid aangeeft, daalt tot het laagste peil sinds de start van de pandemie (8,7%).

Maar ook het herstel naar aanleiding van de versoepelingen laat zich meteen voelen. De ontevredenheid daalt in juni 2022 meteen terug naar 9,2%, de hoge tevredenheid stijgt terug naar 24,6%. Dat is vergelijkbaar met de gevoelens van tevredenheid in december 2018. De groep die zich middelmatig tevreden noemt, wordt wel iets kleiner: deze krimpt naar 66,2%.

Vanaf oktober 2022 stijgt de ontevredenheid naar 13,9%, terwijl de tevredenheid daalt met bijna 10% ten opzichte van het meetmoment in juni 2022. Vanaf februari 2023 daalt de ontevredenheid niettemin, met in juni 12,7%. Het aantal Vlamingen met een hoge levenstevredenheid neemt ook weer licht toe. Dit maakt dat de groep met het aantal Vlamingen

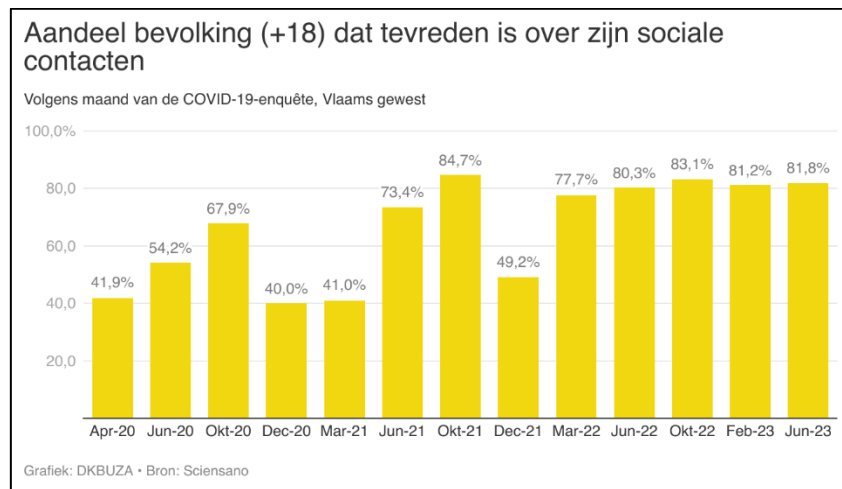
dat een middelmatige tevredenheid aangeeft, daalt t.o.v. de voorgaande maanden. In juni 2023 bedraagt dit aandeel 70,2%.

De data zijn afkomstig van [Sciensano](#). Vanaf oktober 2022 worden de gegevens van de gezondheidsenquête niet meer gebruikt, maar wel van de Belhealth-bevraging. Dit zorgt niet voor een trendbreuk.

Tevredenheid met sociale contacten

Na de daling naar aanleiding van de vierde golf in december 2021 herstelt de tevredenheid van de Vlaming met zijn sociale contacten zich grotendeels in maart 2022. In juni 2023 geeft 81,8% van de Vlaamse bevolking aan hier tevreden mee te zijn. Dat is een lichte stijging ten opzichte van februari 2023.

Waar de tevredenheid met de sociale contacten in stijgende lijn ging in juni en oktober 2021, lieten de maatregelen naar aanleiding van de vierde coronagolf zich in december meteen voelen. De tevredenheid daalde met 35% t.o.v. vorige meting. Na de vierde golf herstelt die tevredenheid zich (+28,5%) tot boven het niveau van juni 2021. Ook in juni en oktober zet deze stijgende trend zich voort. Hoewel er een lichte daling in tevredenheid is in februari 2023, herstelt deze trend zich snel. In juni 2023 gaat het om 81,8% van de bevolking die tevreden is over hun sociale contacten.

De COVID-19-gezondheidsenquête van december 2021 gaf een forse daling aan van het aantal volwassenen dat tevreden was met zijn sociale contacten. Minder dan de helft (49,2%) was hier toen tevreden mee, een daling met 35,5% t.o.v. de meting in oktober 2021. Toen gaf de enquête nog aan dat 84,7% van de bevolking van 18 jaar en ouder tevreden was over zijn sociale contacten. Dat is vergelijkbaar met het aandeel een jaar later (83,1%).

Het percentage dat ontevreden is over zijn sociale contacten blijft trouwens gedurende de hele coronacrisis hoger dan in "normale tijden". In de algemene gezondheidsenquête van 2018 gaf immers 91% van de bevolking van 18 jaar en ouder aan tevreden te zijn over zijn sociale contacten.

Deze indicator is gebaseerd op de vraag: "Hoe vond u uw sociale contacten in de afgelopen 2 weken? (Zeer bevredigend / Vrij bevredigend / Vrij onbevredigend / Zeer onbevredigend) ".

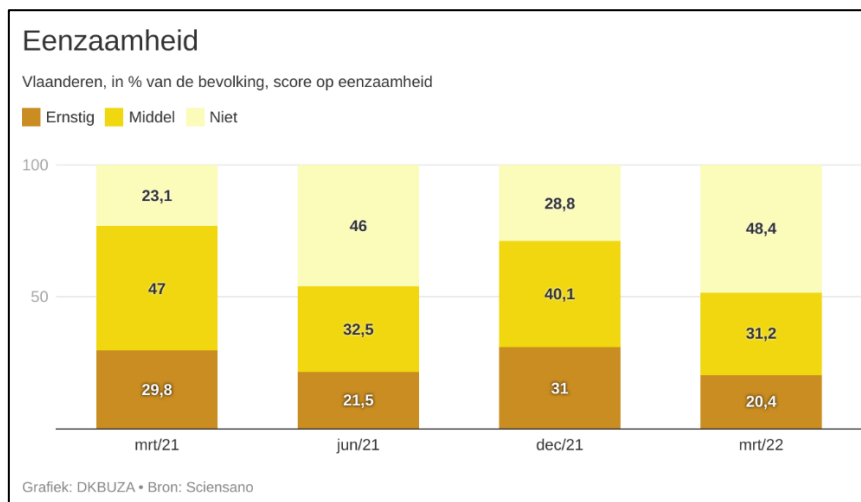
Mensen die “zeer bevredigend” of “vrij bevredigend” antwoorden, worden beschouwd als tevreden over hun sociale contacten.

De data zijn afkomstig van: [Sciensano](#). Vanaf oktober 2022 worden niet meer de gegevens van de gezondheidsenquête gebruikt, maar van de Belhealth-bevraging. Dit zorgt niet voor een trendbreuk.

Eenzaamheid

Na de meting in maart 2021 daalden de gevoelens van eenzaamheid bij de Vlaamse bevolking naar de zomer toe. De vierde coronagolf wakkerde die gevoelens weer aan. 31% van de volwassenen kende ernstige gevoelens van eenzaamheid. In maart 2022 kantelt dat weer. Bijna de helft van de Vlamingen (48,4%) kent geen gevoel van eenzaamheid (meer).

In maart 2021 bevroeg de COVID-19-gezondheidsenquête een eerste maal de gevoelens van eenzaamheid in de Vlaamse samenleving. Bijna 30% van de volwassenen gaf toen aan ernstig te kampen met dergelijke gevoelens. 47% van de bevolking gaf de score ‘middel’ als antwoord, 23,1% gaf aan geen gevoelens van eenzaamheid te kennen.

Bij de tweede bevraging in de zomer bleken de gevoelens van eenzaamheid over heel de lijn afgenomen te zijn. De grootste groep (46%) voelde geen eenzaamheid (meer). 21,5% van de bevolking kende niettemin wel nog ernstige gevoelens van eenzaamheid.

Bij de vierde coronagolf kantelden de verhoudingen weer. 31% van de Vlaamse bevolking kampte met ernstige gevoelens van eenzaamheid. Het aantal volwassenen dat aangaf zich niet eenzaam te voelen, daalde toen van 46 naar 28,8%.

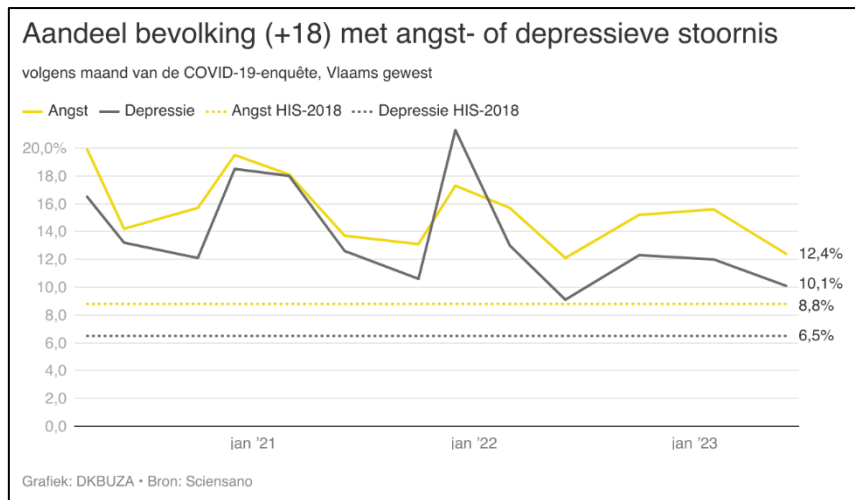
Maar in maart 2022 liggen de verhoudingen over heel de lijn weer positiever. 48,4% van de Vlamingen kent geen gevoelens van eenzaamheid (meer). De groep die middelmatige of ernstige eenzaamheid kent, daalt naar resp. 31,2 en 20,4%.

De data zijn afkomstig van: [Sciensano](#).

Angst en depressie

Bij de vierde coronagolf in december 2021 zagen we een forse stijging in het aandeel van de bevolking met een angst- of depressieve stoornis. Het aantal nam vanaf maart terug af, waarna het vanaf oktober opnieuw licht steeg. Terwijl de stijgende trend van mensen met angstgevoelens zich doorzette, nam het aandeel van de bevolking met een depressieve stoornis licht af vanaf februari 2023. Het aandeel mensen met angstgevoelens nam vanaf juni 2023 ook af.

De eerste COVID-19-gezondheidsenquête (begin april 2020) wees op een verhoogd aantal angststoornissen (19,9 %) en depressieve stoornissen (16,5 %) bij de volwassen Vlaming (18 jaar en ouder) in vergelijking met de cijfers uit 2018 (respectievelijk 8,8% en 6,5%).

In de daaropvolgende COVID-19-gezondheidsenquêtes zien we dat het aantal mensen dat kampt met angst en depressie mee evolueert met de geldende coronamaatregelen. Bij versoepelingen daalt het aantal mensen, bij verstrenging neemt het aantal toe.

Bij de enquête in oktober 2021 was het aantal angst- en depressieve stoornissen voor de derde meting op rij gedaald t.o.v. de piek in december 2020, tot respectievelijk 13,1% en 10,6%. Dit bleef wel nog steeds hoger dan het pre-corona niveau.

Bij de vierde golf in november-december 2021 zagen we dat het aantal mensen dat kampt met een depressie, het hoogste peil bereikt sinds de start van de pandemie (21,3%). Ook het aantal angststoornissen stijgt opnieuw t.o.v. de meting in oktober, naar 17,3%.

Onder invloed van de versoepelingen geeft de enquête vanaf maart 2022 opnieuw een daling aan. Het aantal mensen met angstgevoelens daalt in juni 2022 naar 12,1%, het aantal depressies daalt naar 9,1%. Hiermee dalen de cijfers tot op het niveau van vóór de vierde golf (oktober 2021).

Vanaf oktober 2022 lijkt het aantal mensen met angst- en depressieve gevoelens geleidelijk weer te stijgen. Het aandeel van de bevolking met angstgevoelens daalt echter opnieuw vanaf juni 2023 en bereikt dan 12,4%. Wat betreft depressieve gevoelens laat de enquête zien dat het percentage vanaf februari 2023 daalt en in juli 2023 10,1% bedraagt.

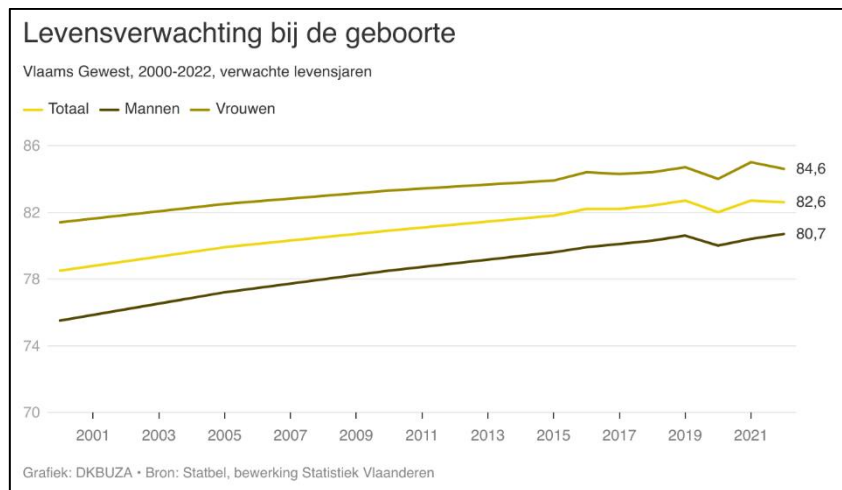
Om de prevalentie van gegeneraliseerde angststoornissen en depressieve stoornissen na te gaan werden de GAD-7 (Generalized Anxiety Disorder) en PHQ-9 (Patient Health Questionnaire) gebruikt.

De data zijn afkomstig van: [Sciensano](#). Vanaf oktober 2022 worden niet meer de gegevens van de gezondheidsenquêtes gebruikt, maar wel van de BelHealth-bevraging. Dit zorgt echter niet voor een trendbreuk.

Levensverwachting

In 2020 daalde de levensverwachting voor het eerst in 20 jaar. Dat hangt samen met het hoge aantal overlijdens tijdens de COVID-19-pandemie. Met 82,6 jaar is de levensverwachting in 2022 het hoogst in het Vlaams Gewest.

In 2022 lag de levensverwachting bij de geboorte in het Vlaamse Gewest voor de hele wettelijke bevolking op 82,6 jaar. Bij mannen ging het om 80,7 jaar, bij vrouwen om 84,6 jaar. Dat geeft een extra levensverwachting bij de geboorte voor vrouwen van 3,9 jaar ten aanzien van mannen.

In de periode 2000-2019 is de levensverwachting bij de geboorte toegenomen van 78,5 jaar in 2000 naar 82,7 jaar in 2019 (+4,2 jaar) voor de totale bevolking. Die stijging lag hoger bij mannen (+5,1 jaar) dan bij vrouwen (+3,3 jaar). Ook op oudere leeftijden behouden vrouwen een hogere levensverwachting dan mannen: op de leeftijd van 65 jaar lag de levensverwachting van vrouwen in 2020 2,9 jaar hoger, op de leeftijd van 85 jaar 1,1 jaar hoger.

In 2020 werd voor het eerst in 20 jaar een duidelijke daling van de levensverwachting vastgesteld. Die hangt samen met het hoge aantal overlijdens tijdens de COVID-19-pandemie.

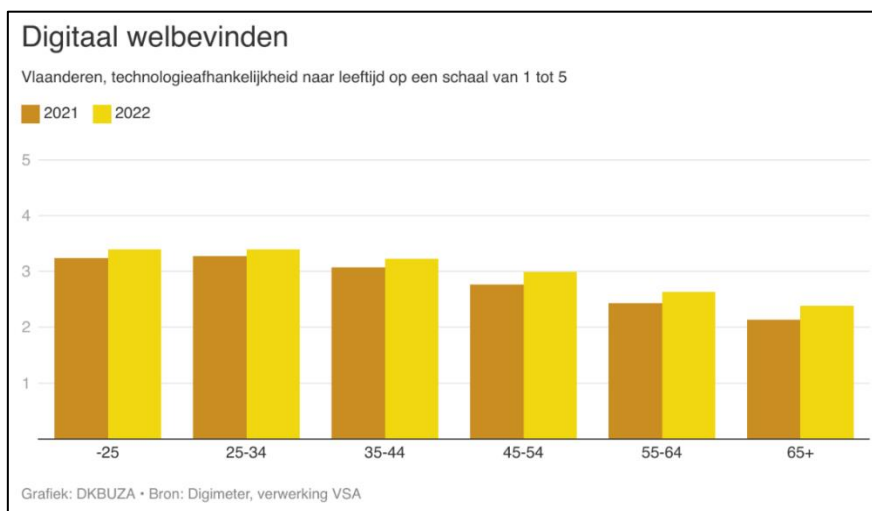
De levensverwachting bij de geboorte blijft met 82,6 jaar in 2022 nog steeds het hoogst in het Vlaams Gewest. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bedroeg de levensverwachting 81,6 jaar en in het Waals Gewest 80 jaar. In vergelijking met 2021 is in Brussel de levensverwachting het sterkst gestegen met 0,3 jaar, gevolgd door Wallonië met een stijging van 0,1 jaar. In Vlaanderen was deze stijging het minst sterk met 0,06 jaar.

De data zijn afkomstig van Statbel, via [Statistiek Vlaanderen](#).

Digitaal welbevinden

Uit de resultaten van de Digimeter 2022 blijkt een toename van de technologieafhankelijkheid ten opzichte van het voorgaande jaar. Opvallend is dat jongere leeftijdsgroepen aanzienlijk hogere niveaus van afhankelijkheid vertonen, wat suggereert dat het digitaal welbevinden bij deze groepen mogelijk lager is.

In 2022 steeg de technologieafhankelijkheid van 2,76 in 2021 naar 2,93 op een schaal van 1 tot 5. De verschillen in afhankelijkheid zijn het meest uitgesproken op basis van leeftijd en inkomen, maar ook geslacht speelt een rol. Er is een duidelijke trend waarbij oudere individuen minder digitaal afhankelijk zijn, met een opvallend verschil van 3,40 bij de -25-jarigen tot 2,39 bij de 65-plussers. Ten opzichte van 2021 is er wel bij alle leeftijdscategorieën een toename van afhankelijkheid waar te nemen. Deze toename is het grootst bij de oudere leeftijdscategorieën.

Wat geslacht betreft, vertonen vrouwen een iets hogere mate van afhankelijkheid (2,94) in vergelijking met mannen (2,91). Daarnaast vertonen respondenten met hogere inkomens aanzienlijk meer afhankelijkheid, met een score van 3,08 bij de hoge inkomensgroepen, vergeleken met 2,74 bij de lage inkomensgroepen. Een hoge technologieafhankelijkheid wordt hierbij geassocieerd met een lager digitaal welbevinden.

De data zijn afkomstig uit de [Digimeter](#), na verwerking door Statistiek Vlaanderen.